

127
all'ill. Prof. David Kaufmann

ויבוח על נצחיות התורה

ונספח אליו

הפרק כ"ה ממאמר ג' לספר העיקרים

על ידי

יוסף ירא

DELLA IMMUTABILITÀ DELLA LEGGE MOSAICA

Capitolo XXV. Sezione III. dei Fondamenti del R. G. Albo.

PER CURA

DEL

Rab. Prof. GIUSEPPE JARÉ

LIVORNO

TIPOGRAFIA I. COSTA E C.

1876.

KAUFMANN
DÁVID
KÖNYVTÁRA

B. 222.

זיכוח על נצחיות התורה

נעשה בעיר פירארה יע"א לפני השרים והעם בשנת שע"ז

בין חכם אחד מבני עמנו ורון אלפונצו קאראציולה

היה בכתובים עד היום

ונספח אליו

הפרק כ"ה ממאמר ג' לספר העיקרים

על ידי

יוסף ירא

DELLA IMMUTABILITÀ DELLA LEGGE MOSAICA

Pubblica Controversia

Tenuta in Ferrara nell'Aprile 1617.

Fra un Rabbino ed il P. Don Alfonso Caracciola.

Capitolo XXV. Sezione III. dei Fondamenti del R. G. Albo.

PER CURA

DEL

Rab. Prof. **GIUSEPPE JARÉ**

LIVORNO

TIPOGRAFIA I. COSTA E C.

1876.

Proprietà Letteraria

ALL' ILLUSTRE PROPUGNATORE DEL GIUDAISMO

CAV. MARCO MORTARA

ORNAMENTO DEL RABBINATO ITALIANO

NELLE FAUSTISSIME NOZZE

DI SUA EGREGIA FIGLIA

GIOVANNINA

הקדמה

אמר המוליף לאור : לויכוח הזה ה'ין זכרון בעיר פירארה , כאשר כתב אלי
אהובי ידיד נפשי כמוהר"ר **ברוך הלוי ז"ו** ; ולא היה בידי לגלות

מי הוא החכם שהגר מתניו להלחם בעד תורת ה' התמימה נגד

המטילים בה חסרון ולדעת אם הוא מרבני העיר היא (שהיו בימים ההם רבי

אליעזר חיים מהטוב , רבי חוקיה פינלי , רבי משה טיראלינה , רבי מרדכי יוסף

קרפניטץ , ורבי יהודה מפאנו , ז"ל — עיין ספר זכר גדוקים לברכה לכמוהר"ר

הכנאל נפי ז"ל) , כי לא רצה לכתוב שמו ושם עירו , אולי מענה ואולי

מיראה והדברים האמורים בסוף הויכוח הם סמך לספק השני . אך כל הקורא

יאמר כי המגיד חכם גדול היה ובקי מאד בספרי חכמינו וחכמיהם ; ואם רוב

טענותיו ואופן דבריו נלקחים מספר העיקרים , מכל מקום לא עליו בלבד סמך

וגם סידר הראיות באופן אחר כדי להשיב למנגד כראוי לסתור דבריו :

ואין מטרתו להרחיב בענין הס' הקצר הזה , רק אעיר כי שתי העתקות

קדמונות היו לפני ואין אחת מהן שלמה לגמרי — הראשונה מלאתיה

כאן בבית אולר הספרים של קק"י אחרי שהופקדתי לשמרו , והשני' היא לכמוהר"ר

מרדכי מורטארה ז"ו = ותקנתי השיבושים שנעלו בכל אחת מהן

והחסרונות מלאתי ועוד ליינתי מקום פסוקי התנ"ך

ודברים שנזכרו בו :

ואודה ה' בכל לבי שהגיעני להוליף לאור הספר הזה וחנני לספוח אליו

הפ' כ"ה ממאמר ג' לס' העיקרים הנזכר בו אשר יקר הוא מאד

שלא נדפס בשלימותו כי אם בדפוסים הראשונים וברוב ההעתקות נקרע ונחתך

מהחוקרים , בימים שעברו נתנו לי מורי ורבי מ' מורטארה ועתה החכם רבי

משה שואבי ז"ו רצה ליקשקד לערוך אותו עם הדפוס שבדיו . שני החבורים

האלה כוללים תשובות חזקות נגד המסיתים בני עמנו להמיר

תורת ה' ית' ועל כן יהיו רצויים למחזיקים בה אשריהם ואשרי חלקם :

פה **מנטובה** בחדש אדר שנת תרל"ו

זיכוח שנעשה פה **פירארה** בחדש אפריל שע"ז בינו ובין חכם אחד כלרי
 דורש גדול **מכת הגייוסואיע"י** קרא שמו **דון אלפונזו**
קאראציולה, בקונוועט"ו שלהם בסדר ולווי מעלת החשמן
אוראציו ספינורה ליגאט"ו ובחסממת מעלת החוקר **יואן**
באטיסמא **סקארילת** וזה סיה בפומבי ובמעמ'

כמו אלפים איש והרבה מהם טובי העיר וחשובים
 והחכם הנ"ל רצה להוכיח שהיודים הם מוכרחים לקבל את דתם ואת משיחם והביא
 על זה שתי טענות. והגם כי נתרכו בינינו הדברים מ"מ הכלל העולם מדברינו
 הוא כתוב כאן בקיצור מופלג :

ראשונה הקשה לי החכם הנ"ל ואמר. כל דת קבלה מליאותה או מבני
 אדם או מהשטן או מהש"ב. הרת שלכו לא קבלה מליאותה מבני
 אדם ולא מהשטן א"כ יש לנו לומר שקבלה מליאותה וכתבה מאת האל ב"ה.
 הגדולה מכוארת מעלמם, הקטנה הביא עליה ראיה באופן זה, ואמר. דת שלכו מנחת
 דברים ולוויים שהם כנגד טבע בני אדם כגון שיתן למכחו לחי ואם נתן לו מזד א"י
 וישע לו האחר וכן שיתודם את עוונותיו בפני כן אדם אחר שתבייש ממנו וכן כ"כ
 עיכויים וסיגופים; עוד מנחת דעות ואמונות שאי אפשר לשכל לזייר מליאותם,
 כגון השלוש והגשמת האל והעונה וכיוצא, שהם דברים המתנגדים אל השכל ולכן
 אי אפשר לנו לומר שבני אדם המליאו דברים כנגד טבעם וכן שכלם; גם אין לומר
 שקבלה מליאותה מהשטן כיון שאחרי פרסום הדת הזאת כתבעלו האלילים ולא
 נמלאת עוד ע"ז כמבואר בספרים; ואת שהוא המליאת, א"כ השטן חדש דבר
 שמנגד לו ומשחית את עלמו, שאי אפשר לומר כן בשום אופן, נשאתה א"כ
 התולדם מבוארת שהדת שלכו קבלה מליאותה מאת האל ב"ה ומוכרחים אתם
 היודים לקבלה כיון שהיא דת אלהית — וזאת היתה תשובתי אליו :

אפשר להאמין שהדת שלכם קבלה מליאותה מבני אדם והראיה שהבאת ממה
 שמנחת דברים שהם כנגד בני אדם איננה סותרת לזה כלל שכל זה
 עשו מסדרי הדת כדי להדריך ולהגהיג את האדם במדת הענוה, שהיא יסוד גדול
 לבעלי האמונה ולהרחיק מדת הגאון, שהיא סבה לכמה עוונות; וכן לוו להסתודות
 בפני כן אדם כדי שירחיקו עלמם מן החטא שלא יוכרחו להתבייש ולהסתודות עונם
 לבני אדם; הגם כי מזד אחר אפשר לומר שלהיותם בוטחים על סליחתם וספרת בני
 אדם יאמרו אחטא ואשוב ויאל שכרו בהפסדו; עוד סדרו כמה עיכויים וסיגופים
 כדי להשפיל החלק החמרי שבאדם ולהכניע התאוות הגופניות, שהם סבה לכמה
 עוונות. גם הראיה השנית שהבאת ממה שמנחת דעות ואמונות שאי אפשר לשכל
 לזייר מליאותם איננה סותרת לזה שהרי אתם משתדלים ככל תוקף לקרב דעות
 ואמונות אלו אל השכל באמצעם ששאלו הוא כמו גיזימי השמש, או כמו עכבי
 אילן, בא ממקור אחד ומשגשגות אחד; ועל ההגשמות אתם אומרים שהאלוה כדי
 להראות רחמיו ורוב חסדיו נחרטם להתקרב ולהתחבר אל המין האנושי ורצה ליכנס
 בגוף כן אדם, באופן שאין אתם מתחיקים לאלוה החלק האנושי שבו אלא החלק
 האלהי; ולכן דעות אלו (לפי דעתכם) אינם דברים שא"ל לשכל לזייר מליאותם;
 ועוד הפילוסופים ג"כ שכל דרכיהם הם ע"ד השכל ולא ראוי אור התורה, יש להם
 דעות שבפי הנראים א"ל לשכל לזייר מליאותם, כגון מה שאמרו שהדבר שהוא בעל
 תכלית, ואפילו קטן עד מאד כורע חרדל, יכול להתחלק לעולם לאין תכלית וכיוצא

בזה; ועוד אפילו יוכח שהם דברים ודעות המתנגדות אל השכל וק"ל לשכל לזייר מליאותם, עכ"ל אתם סוברים' שדעות אלו ואמונות אלו מהשלוש והגשמי' וכיוצא כרמזו ע"י רוח הקדש בדברי הנביאים, כיון שאתם מפרשים הפסוקים באופן הנראה לכם מסכים לדעות אלו, לכן אפשר שכלי אדם המליצו וסדרו לאמונות אלו אע"פ שהם למעלה מהטבע ולמעלה מהשכל האנושי בחשבם שהם דברים אלהיים שנאמרו בדברי הנביאים ומפרשים אותם כפי מה שראה בעיניהם; ואפשר ג"כ שלא הבינו היטב פי' הפסוקים, כי לשון הקודש לפעמים סובל פירושים מתחלפים, וכ"ש בדברי הנביאים שבאו בהם לשונות ודברים מסופקים כידוע לכל מי שבקי בהם; והחכם אבנוסטיג'ו' שלכס כתב בספרו אל וולטיאנ'ו איפיסטולה ג', שבספרו הקדש נמלאו דברים כ"כ עמוקים ומסופקים שהם לטורח גדול אלל חדי השכל וכו', ולפי זה מבח העטנה וראים זאת אין לנו מוכרחים לקבל הדת שלכם:

עוד

הקשה החכם הנ"ל באופן אחר ואמר: מי שנשלמו ונמלאו בו כל הנבואות השייכות אל המשיח שזכרו בדברי הנביאים הוא משיח האמיתי; במשיח שלנו נמשלו בו כל הנבואות הנזכרות והתנאים השייכים אל המשיח א"כ הוא המשיח האמיתי ומוכרחים אתם היהודים לקבלו ולהאמין בו ודת שלכו הגדולה מבוארת מעלמה וסבבמתי עליה אמנם הקטנה כפרתי בה מתרי עטמי חדא שאין לנו מודים זה לזה בתנאים השייכים אל המשיח ופירוש הנבואות שזכרו בו כי אתם אומרים שהמשיח עתיד לילד מבתולה שתהיה בתולה גם אחרי לדתה והמשיח יהיה אדם ואלוה ושעתיד ליהרג ואת"כ להחיות ושעתיד ליתן תורה חדשה וכיוצא; אבל אנחנו אומרים שיהיה אדם ולא אלוה ושעתיד לאסוף נדחי ישראל ונפלות יהודה יקבץ ושעתיד לבנות ירושלים וביה המקדש ושלא תתחדש התורה וכיוצא בזה; באופן שאם נרצה לדבר ולהתווכח על כל דברי נבואה ונבואה על כל פרטי הפסוקים והבנתם, הזמן יכלה והס לא יכלו, כיון שלשון הקדוש שיש לנו הוא לשון קצר שסובל פירושים הרבה וכ"ש בדברים שנאמרו ברוח הקדש שיש להם הבנות הרבה, כמו שאמרתי לעיל פעם אחרת, וכל אחד ישתדל לפרשם לפי דרכו. וגם המפרשים שלכם נכבדו לפעמים ופירושו הנבואות זה הפך זה באופן שהאריכות בזה אף למותר. ועוד אפי' נניח ונודה לכם בכל הנבואות ובכל תנאי המשיח עדיין יש לכם להביא ראיה שכל הנבואות הללו נשלמו במשיח שלכם, אמנם על זה אינכם יכולים להביא ראיה אלא מאונג' וליצו שלכם, אבל אין לנו מוכרחים להאמין בו ולפי זה אין לנו מוכרחים ג"כ לומר שהיא המשיח האמיתי; וגם לשבח זה נראה לי כי לשוא אתם עמלים להתווכח עם היהודים כיון שאינם מודים באויאנג'וליון'ו' שהוא יסוד הדת שלכם ואין להתווכח עם מי שאינו מודה בהתחלות הראשונות כמו שכתב אריסט'ו' ושאר הפילוסופים באופן שעל ידי תווכח אין אתם יכולים להרויח שום דבר אלא הוא איבוד זמן:

על

זה תור החכם הנ"ל ואמר אלי שאנו מוכרחים להאמין באונג' וליצו שלכם מאותה הטעם שזמנו שאנו מוכרחים להאמין בתורת משה רבינו ורצה להוכיחו באופן זה ואמר: מפני מה אתם מאמינים בתורת משה? אם תאמרו מפני שהתורה הזאת הכל מודים בה נארים וישמעאלים, זה אינו טעם מספיק מפני שקודם שנמלאו בעולם שתי אומות אלו הייתם מחוייבים להאמין בה, ואם תאמרו מפני שכך קבלנו מאבותינו היותה תורת אמת ושאר הנסים והנפלאות שגששו בעבודה, גם זה אינו טעם מספיק, כיון שהנארים או הישמעאלים או בעל דת אחר יאמרו ג"כ שקבל מאבותיו היות תורתו אמת ושגששו בעבודה נסים ונפלאות, ובעטם זה יהיה נקי מכל פשע ולא יהיה לו עון אשר חטא אם יחזיק בדתו, וזה ודאי

ודאי ארבו דעת ככוון; א"כ אין אהם יכולים לומר טעם אחר אלא שהם מאמינים בתורת משה מפני שמספרת דברים וניסים גלויים ומפורסמים לעין כל ומספרת אותם לאותם שהיו באותו הזמן ובאותו המעמד, ואין ראוי להאמין שתספר דברי שקר לאותם עלמם שהיו באותו מעמד וראו הדברים בהווותן והיו יכולים להכחיש הסיפורים ההם ולומר שלא היו כן; ולכן מזה הטעם עלמנו ראוי להאמין באיוונג'ליאון כיון שמספר דברים וניסים מפורסמים ומספרת לאותם שהיו באותו זמן ובאותו מעמד שהיו יכולים להכחיש הכותבים אותה אם לא היו דברי אמת כראש א"כ שגם אהם הוטרודים מחוייבים להאמין בדברים שנכתבו באיוונג'ליאון :

אמנם על זה נתתי לו ב' תשובות

התשובה הראשונה היא שאין לנו מוכרחים מטעם זה להאמין

באיוונג'ליאון כיון שהסיפורים והניסים שנכתבו בו אינם מפורסמים ונגלים לעין כל, כמו אותם שנאו בתורת משה; אדרבה הרבה מהם והיותר עיקריים אלכבס הם נסתרים ונעלמים כגון לדת משיח מבתולת ושהיתה בתולה קודם ותוך ואחר לידתה, ושהמשוח היה אדם ואלוף, ושאר הריגות עשה תחייתו, ואחרי כן ירד לנהינם להזיל נפשות הדרוקים, ואח"כ עלה לשמים וכיוצא באלו; וכיון שהדברים אלו, שהם יסודות ועיקרים לאמונתכם, אין לנו מחוייבים מטעם זה להאמינם להיותם נסתרים, ימשך מזה א"כ שאין לנו מוכרחים לקבל האיוונג'ליאון ודתם שלכם, שנכפול היסודות יפול הבנין. מלבד כי כמה הדלות יש בין תורת משה לתורת האיוונג'ליאון! בתורה משה נקבץ ונאספו כל בני ישראל. שהיו ששים רבוא, במקום אחד ולכלם יחד בפרסוס גדול נתנה בתורת האיוונג'ליאון לא כלמרו הדברים לכל ישראל, שהיו מפוזרים ומפורדים בין העמים, כיון שעשרת השבטים עדיין היו בגלות וגם הרבה משבט יהודה ובנימין עדיין היו בגלות לרפת וספרד ובל שאף חזרו בבית שני, אלא נאמרו לאנשים מועטים א' מעיר ושנים ממשפחה ועיר שם ועיר שם וראוי היה למשיח שיאסוף תחלה נדחי ישראל ונפולות יהודה ויבן, ואח"כ לכלם יחד יתן תורה חדשה עם אותם ההכנות שניתנה תורת משה — שנית תורת משה ניתנה מפי הקב"ה שכל ישראל שמעו קולו מדבר מתוך האש בעשרת הדברות וידעו כל יווי שעשה שיאמינו בכל מה שאמר משה בשאר התורה והמלוות כמו שאמר בפרשת יתרו הנה אכני בך אליך בעב, הענן בעבור ישמע העם בדברו עמך וגם כך יאמינו לעולם וכו' (שמות י"ט ט) ואח"כ בפרשת ואתחנן אמר לו לך אמור להם שובו לכם לאהליכם והתה פה עמוד עמדי ואדברה אליך החקים והמשפטים וכו'; (דברים ה' כ"ז וכ"ח) אבל תורת האיוונג'ליאון נתנה מפי אדם שהיה אומר שהוא שליח מהאל ב"ה, אמנם לא שמעו לא מפי האל כלום ולא ליווי שיאמינו בו, כמו שהיה במשה — שליחת משה כלטום מפי הקב"ה לכתוב התורה וליתן אותה אל בני ישראל בתורת האיוונג'ליאון לא מליכו שהאונג'ליסט'י כלטו מהאל לכתוב האיוונג'ליאון וליתנו אל עמו, אלא כלטו מהמשיח לידך ולדרוש ולהגיד האיוונג'ליאון בכל העולם כנראה במארק'ו קאפ' יו', וכמו שכתב להדיא החכם פאניג'ארול'ה בליזיאוני' שלו, (ליזיאוני' ד' חלק ב') — רביעית: תורת משה לא נכתבה אלא מאיש א' ולא מליכו בה דברים המתנגדים תורת האיוונג'ליאון, נכתבה מהרבה אנשים ונמלאו בהם לפעמים דברים שרואים כמתנגדים כגון מה שאומרים ממשפחת משיח, שזה אומר שולד ממשפחה אחת וזה אומר ממשפחה אחרת וכיוצא' (עין מעיאו קאפיעולו א' ובוק'א קאפ' ג'). — חמישית: תורת משה קבלה כל בני ישראל פה אחד תבן ומיד בלי שום ערעור ופקפוק ואמרו כל אשר ידבר ה' נעשה ונשמע וכו' (שמות

כ"ד) תורת איוואנג'ליאן כל ישראל שהיו עם מיאנו לקבלה חן מתלמידיו ;
 ואם היחודים שהיו באותו זמן ובאותו מעמד והיו רואים ויודעים הדברים בהוויתן
 לא ראו לקבל איוואנג'ליאן כ"ש שאין אנו מחוייבים לקבלו ולהאמין בו מהטעם
 שאמרת שזכרו דברים נגלים ומפורסמים כמו שאנו מחוייבים להאמין בתורת משה
 שלל ישראל קבלה :

התשובה השנית היא כי הטעם שאנו מאמינים בתורת משה אינו מה

שאמרת מפני שכתובים בה דברים מפורסמים ; דא"כ
 היינו מוכרחים ג"כ להאמין בתורת ישמעלים כיון שגם היא מספרת דברים
 מפורסמים ; אלא הטעם הנכון הוא הקבלה האמיתית שקבלנו איש מפי איש מאבותינו
 שקבלו התורה מהאל יתברך ע"י משה עבדו שכתב אותה וראו הנסים והנפלאות
 ושמעו קול ה' מדבר מתוך האש שזוהו ג"כ שאמינו במשה עבדו ; וכן כללרס
 ווישמעאלים וכל שאר בעלי הדת אינם מאמינים בהתם מהטעם שאמרת מפני
 שכתוב בהם דברים מפורסמים אלא מפני הקבלה שקבלו מאבותם שהעידו שראו
 כמה נסים ושחיו באותו מעמד כשכתב אותו הדת ושקבלו זה בקבלה כשכתב איש
 מפי איש וכמו שכתב להדיא ג"כ החכם אבגוסטין ו' שלכס (בספר כ"ח נגד פארוסעו"ס
 מאניקיאן'ס קאפיטול' ב' ר' ד) וז"ל היות האיונג'ליאן (שלנו) קללנו למדנו מהכנסיה
 לא מאותם האנשים בלבד שהם עתה כלרים אלא מאותה הכנסיה שהיתה בימי
 מאטיאן' כמשכת מזו לזו ; ועוד גם (אופיסטול'ס נגד מניקיאן) כתב וז"ל : לא
 הייתי מאמין באיונג'ליאן' אס לא יעידני לזה עדות הכנסיה וכו' ע"כ ; וזה נראה
 ג"כ ממה שכתב פאול'ו אפוסטול'ו (באפיסטול'ס אל גאלאטאן'ס קאפיטול'ו א'
 וז"ל : אס יבא מלאך מן השמים ויגיד לכם חוץ ממה שכתבתם יסיה מותרם וכו' ע"כ ; אשר מכל
 מותרם והאס אחר יגיד לכם חוץ ממה שקבלתם יסיה מותרם וכו' ע"כ ; אשר מכל
 זה נראה להדיא שאין אתם מאמינים באיונג'ליאן' מפני הטעם שאמרת שמשפר
 דברים נפורסמים אלא מפני הקבלה הנמשכת מכנסיה לבנסיה ועל כל פנים כל
 בעל דת ריך יסיה לו קבלה שהיה נהיה ככתבה באותו זמן שנתנה מנותן הדת ;
 דאין לאו הכי אע"ג שכתובים בו דברים מפורסמים ויודעים לאותם בני אדם שהיו
 באותו זמן ובאותו מעמד עדיין חוששים אנו שמא ככתבו אותם הדברים אחר
 כמה וכמה נסים ודורות ובזמן שלא היו בעולם שום אחד מאותם שהיו באותו
 מעמד יסיה יכול להכחישם הילכך מיכרחים אנו לומר שאין שום טעם שיכריח
 הטעם דת שאמין בהתו אלא הקבלה .

חזר החכם הנ"ל והקשה ואמר : א"כ הוא שכל בעל דת מאמין בהתו מלד הקבלה

בלבד כל א' ואמר שכן קבל מאבותיו היות תורתו אלהית ואמיתית ושראו
 נסים ונפלאות בעבורה ובמה יודע איפה הסבדל יש בין הקבלה על דת האמיתית
 האלהית ובין הקבלה על דת שאינה אמיתית ועווענת שהיא אמיתית כיון שהדת
 האלהית אינה אלא אחת כידוע לכל ואיך נדע איזו קבלה תבשר ?

לזה השכתי ואמרת שהקבלה על דת האלקית האמיתית תבחן בארבעה פנים
 מלד הדת בעלמא, מלד הכותן, מלד השליח ומלד המקבלים וכאופן
 קבלתם :

א' מצד הדת בעצמה, אס נראה שהיא מנחת כל העיקרים והשרשים

הסכרחים לדת האלהית ומקפת כל המדות
 והדעות הכותכות תיקון ושלמות לגוף ולנפש ; ולכן כאשר נחפש כל חלקי תורת
 משה כמלאים מקיפים כל העיקרים והדעות והמדות המוכרות, הן במלות שבין
 אדם למקום השייכות אל עבודתו הכקראים אללכס לזרימוגיאלי'ס שהרי חסירה
 על

על חכמת השם ויראתו בכתוב וחסבת את ה' אלהיך (דברים ו' ה') ויראת מאלהיך
 (ויקרא י"ט י"ד) וגם על עבודתו כדכתיב ועבדתם את ה' אלהיכם (שמות כ"ג כ"ה)
 והעבודה הזאת היא התפלה, וכיוצא באלו; הן במלות שבין אדם לחבירו כדי
 שישלם הקבוץ המדוני, הנקראים אצלכם ייודי"א אלים, שהרי הזוהרה תורה שלא
 יזיק אדם לחבירו לא טובו ולא בממונו לא בדבור ולא במחשבה ולא במעשה,
 ואמרה ג"כ וחסבת לרעך כמוך (ויקרא י"ט י"ח) לא תשנא את אחיך בלבבך (שם
 ס"ו) וחסבתם את הגר (דברים י' י"ג) וכיוצא; הן במלות שבינו לבין עצמו,
 הנקראים אצלנו מלות מדותיות ואצלכם נקראים מוראלי"ם, הזוהרה על טהרת
 הלב, ומלתם את ערלת לבבכם (דברים י' י"ו) לא תקום ולא תטור את בני עמך
 (ויקרא י"ט י"ח) גם על יראת טהא וענות וכיוצא, ויש בה ג"כ חסד ורחמים על
 כל הנבראים; אשר כל אלו הדברים ותרי"ג מלות נכללו בעשרת הדברות ששמעו
 כל ישראל בחר סיני, כמו שכתבו הרבה מחכמינו וגם קלת מחכמים שלכם, ה"ה
 פי"טרו גאלתאטינו בס' י"ח פ"ג, מלבד כי כל מי שיעיין היטיב בתורת משה ובכל
 הפרטים שכתב בתוכה יבין וישכיל דברים נפלאים ותועלויות רבות וכמו שכתב
 ג"כ החכם קרויסוסטמו שלכם בפירושו על ס' בראשית באומי"א לואה עשורית וז'':
 ספרי הקדש אינם מדברים שום דבר על לך הקרי והקודמן אלא אפי' אות אחת או
 נקודה אחת יש להם סודות עמוקים וכו' ע"כ, באופן שתורת משה היא שלמה
 מכל לך:

על

זה חזר החכם הנ"ל ואמר כי תורת משה בלתי שלמה, שהרי כל המלות
 והתפריים והניסים שבהו בתוכה ובדבריו הנביאים כלם או רובם הם רמזים
 וזרות הנקראים אצלנו פיג' ורי אל כל הדברים והמעשים שעשה המשיח שלנו ואל
 תורתו אשר חדש, ומשה וכל הנביאים היו שוחים מאתו יתברך לסקל המסלה
 להורות ולהודיע ברמז כל הדברים המסתעפים בסוד הנשמת האלה בבושר משיח
 ומיתתו ותחייתו כדי להושיע המיץ האנושי ולהציל הנפשות מיר שאול, וסוד השילוש
 וכיוצא אשר רבו כמו רבו מספרם, וכיון שבביות המשיח באו כל הדברים הנרמזים
 הנקראים אצלנו פיג' ורטי תמו וכשלמו הרמזים והזרות שם הפיג' ורי וכן תמה
 וכשלמה תורת משה, ולפי זה היא בלתי שלמה:

לזה

כתתי לו תשובה כוללת לכל הרמזים והזרות שיכולים הם להביא, ואמרתיו
 לו: ראוי ומחוייב הוא אצל כל כותן דת ואמונה או חוקק תורה, להגיד
 אל העם הנקבץ ללמד או להאמין כל חלקי הדברים המיחסיים להגיע אל אמונת
 (כ"א מדות) האמונה ולהבינם הדברים רחבים וכשמיים, ולא ברמז וחדש, כל
 הדברים הסביריים והמועילים באמונה; וכמו שכתורת משה רבינו ע"ה באו
 בביאור רחב מליאות האל ואחדותו בלתי גוף, בלתי בעל תכלית, בלתי משתנה,
 יכול, נלפי וכיוצא, כן היה מחוייב להגיד בה בביאור רחב, בלתי רמזים וחדות,
 אופן השלוש הנקשר באחדות עם ההשגחה והמדות והתחיים ויתר הדברים
 המשתלשלים בעלם המשיח שלכם המבוארים אצלכם בדברי הדי' שוחים, אם אמת
 הוא הדבר; ולא יזדקק ההתנכללות לומר שכתב באמרו ברמז ולא הבינו אותם היהודים
 רק המשיחיים בלבם; כי בזה נלעק חמם קהל עדת ישראל לאמר מדוע לא הודיעו לנו
 האמת בבירור? ומדוע העלימוס? וכן לא יעשה לחוקקי דת אמת, כי יותר קל
 לשמוע לאוזן ולהבין דברי הגשמה אם היתה רלונית למשיח לאשר יאמינו בו ע'
 השוחים מבלוי הביא עלינו שום מופת ולא היה ראוי שירמזו זה ברמז, וכמו שהשיגו
 ישראל במעמד הר סיני לשמוע קול אלהים חיים ממש בלי שום אמצעי באומרו
 פנים בפנים דבר ה' עמכם בהר מתוך האש (דברים ה' ד') עד שהגיעו למדרגת
 הנבואה

בחוקתי, והס נקדתי חקים כדכתיב בסוף אלה החוקים והמשפטים והתורות (שם כ"ו מ"ו) וכו'; יש לנו ק"ב שזורה משה כיון שהיא שלמה מכל לך היא הדת הטהרה האמיתית והקבלה שיש לנו עליה היא הקבלה האמיתית : —

ב' מצד הנותן אס הים הב"ה בכבודו ובעלמו בלי שום גוף ותמונה והשמיע קולו אל עמו, וזה היה בתורת משה שהאל ב"ה

גילה שבינתו על הר סיני והשמיע קולו אל כל עמו כשאמר להם עשרת הדברות ; וכן היה רוצה להשמיע כל התורה לילי אמרו אל משה דבר אתה עמנו ונשמעה ואל ידבר עמנו אלקים פן נמות (שמות כ' י"ט) ; ורצה גם משה ירד מן ההר ויעמוד עם ישראל בעת שמיעת הדברות כדי שיכירו וידעו שלך היה קול משה אל קול אלקים חיים, ולא יאמר להם ספק שתורה היא מן השמים כנראה מפשט הכתובים ; וזוהו ג"כ שיאמרו לעולם אל משה ; והסוד את ישראל שלך ראו כל תמונה ושלא יעשו שום גוף בתמונת אלה, כמו שאמר בפרשת ואתחנן קול דברים אתם שומעים ותמונה אינכם רואים זולתי קול (דברים ד' י"ב), וגשמרתם מאד לנפשתיכם כי לא ראתם כל תמונה ביום דבר ה' אליכם מתוך האש פן תשחיתו ויעזתם לכם פסל תמונת כל שכל תבנית זכר או נקבה וכו' (שם ש"ט ו' וט"ו) וגם אמר אתם ראתם כי מן השמים דברתי עמכם, לא תעשו אתי אלהי כסף ולא זהב וכו' (שמות כ' כ"ב וכ"ג) עוד אמר כי לא יראני האדם וחי וכו' (שם ל"ג ב') כי אל נאני ולא איש וכו' (הושע י"א ט') לכן אס יבא אדם א' ויעשה נסים ונפלאות ויאמר אל אני קין אנו מחוייבים להאמין לדבריו, כיון שהאל יתברך הזירנו על זה שלא ראינו בו שום תמונה ושלא נעשה שום גוף בתמונת אלה, ושלא יוכל האדם לראותו ; וכ"ש אס ראינו האדם הוא נהרג ונפל ביד אויביו, וכמו שאמר הנביא יחזקאל סי' כ"ח על מלך צור שהיה רוצה לעשות עלמו אלה בן אדם אמר לנביד צור כה אמר ה' אלקים יען גבה לבך ותאמר אל אני מושב אלקים ישבתי בלב ימים ואתה אדם ולא אל ותתן לבך בלב אלקים וכו' לכן הנביא מביא עליך זדים עריצי גוים וכו' לשאת יורידוך ומתה וכו' האמר תאמר אלקים אני לפני הורגוך ואתה אדם ולא אל ביד מחלליך מותי ערלים תמות ביד זדים כי אני דברתי נאם ה' אלקים וכו' ; מלבד כי הדברים הנרמזים אצל ה' ית' לא יזווייר שישתנה ראינו בהם אל שהיה הפכו (ל"ל הפכס ועיון ס' העיקרים מאמר ג' פ' י"ג) כדכתיב אני ה' לא שנית ואתם בני ישראל לא כליהם (מלאכי ג' ד') כלומר שתורה היא נלכחית בלתי משתנית והאומה ג"כ היא נלכחית ; וה' כי השנוי אינו מאד עלמו ב"ה אלא מאד המקבלים שהם משתנים כפי המקום והזמן, ע"ז אשיב ואומר כי האל ב"ה כמו שסדר בחכמתו מזון גוף האדם הדברים הסבכתיים כגון לחם וכשר ויין שהם נאותים לכל איש ולכל זמן, כן סדר מזון הנפש בדברים הסבכתיים שבאו בתורה לקנות שלמות האחרון שהם ראוים לכל איש ולכל זמן. וכמו שזמון הגוף האנושי לא ישתנה ולא יעבור לעולם לפי סודר מה' יתברך כן התורה האלהית שהיא מזון הנפש לא תשתנה לפי שהיא יתעלה יודע הדברים שהם נאותים לכל איש ולכל זמן ולכל מקום ; ואף אס יביא ההכרח לפעמים שתשתנה מזוהו א' לזורך שעה, כגון מה שעשה אלקיו בהר הכרמל (מלכים א' י"ח) עכ"ז ; לא ישתנה מזון הנפש האנושית מסודר מהשכמה האלהית כמו שלך ישתנה עבע הלחם והבשר והיין מהיות מזון נאות לגוף האנושי, גם כי בזמן מן הזמנים כהיות הגוף חולה יהיה בלתי נאות אליו, כי הדבר שישתנה במקרה ישוב בהכרח לעצמותו, כי המקרה לא יתמיד ; וזה דומה גם כן למה שישתנו חלקי המליאות בניסים לזורך שעה כפי הזמן והמקום, וכמו שזורה המליאות לא תשתנה בכללה וחלקים

הכבראים בזמן מועט ממוג ומערב אותם יחד באופן כזה, וכ"ש כי הוא תוכן גדול ובקי ויודע כל חכמת הככבים והמכטים והשפע הבא מהם כמו שכתב בקומינטאריא שלו על הסומה מהחכם טומאסו הנ"ל Tomo primo, disputatione quinta, questione prima, punto quarto circa finem; e più diffusamente di sopra, disputatione quarta, questione seconda, punto secondo, dove cita l' Abulense מ"ז על חקירה קאפיטולו ד' מאיונג' יליאיו מאטיו"איו, וגם אלפיו"איו די קאס'טרו ספר א' די יו"טטה איריעיקו"רוס פאליזיו קאפיטולו י"ו, וגם מביא בעל ספר אחר הנקרא מאלג'יוס מאליוסיקו"רוס; וכן נראה להדיא ממה שכתב בארטולומי"איו סביל"ה בספרו הנקרא 2. Cap. 13. questione 4. Specula peregrinant. decem. כמנהג הגוף בלבד של אנשים רעים שמתו העורים ראוי הפסחים הלכו, והחרשים שמעו, וקולים רבים נתרפאו וגם המתים החיו וכו'; גם יוסף בן גוריון, הנקרא אללכס פלא"יאיו ווס"פו, בספרו הארוך לרומיים ספר ח' מהתקדמויות פ' ב' כתב על חכמת שלמה שהיה יודע לתולא סררות רעות, וגם כתב שראה אלעזר אחד שהיה מולא אותם בפני אספסוף"נוס קיסר, והיה נותן אות אחד שיצא; ויותר מכואר מכל זה מצינו באיונג' יליאיו מאטיו"איו שלכס קאפיטולו כ"ד שכתב שם וז"ל: אם יבא אז אחד ויאמר אליכם הנה זה או זה הוא משיח אל האמינו לו, יען כי יקומו משיחים מזוייפים וביאיו שקר ויתנו אותות ומופתים גדולים עד כי יבואו להטעות אס ויכלו גם את הכבחרים וכו' ע"כ. עוד אפשר שהניסים יעשו ע"י שם משמות הקדש, כי השמות הם ככלי אומנות של הקב"ה ומי שמתמש בהם ברצונו של מקום, ככבואים, או לכבודו של מקום כחסידים, תשוב למעלה ונחמד למטה, אבל מי שמתמש בהם מדעת עלמו ושלך לכבודו של מקום הוא נכרת בחי ימיו ונופל ביד אויביו וסוף שיחתום ברעה, כמו שאמרו חז"ל ודאשתמש בתגא חלף, (אבות פ' ד') והרי זה כמי שנכב עובעתו או חותמו של מלך ומשתמש בהם שהוא חייב מותה, ואפי' ישעים שהיה כבוא אמת לפי שהזכיר שם מן השמות להנאת עלמו כמו שאמרו חכמינו ז"ל אמר שם ואבלע בהרוע נענש ונפל ביד שוכאיו והרגוהו (יבמות מ"ט ע"ב), וגם החכם יירוני"מו שלכס בהקדמת ספר ישעים כתב בזמן מנשה המלך נחתך בשני חלקים ומת, הרי שהניסים יכולים להעשות בכמה פנים כמו שכתבנו:

חזר

החכם הנ"ל ואמר כי הניסים הללו אינם אמיתיים ואין להאמין להם לפי שאינם נעשים בשם האל אלא אמנם הניסים הנעשים בשם האל כדי לקיים האמונה, הם אמיתיים; כי האל ב"ה לא יסבול שיעשו הניסים בשמו אלא כביאיו השקר כדי לקיים אמונתו. **ואנ"י** אמרתי לו כי אין זו תשובה מספקת שהרי גם כבוא השקר יבא בשם ה' ויתן אותות או מופתים ואין הכ"ה מקפיד בזה כמו שנת' בפ' שופטים אך הנביא אשר יזיד לדבר דבר בשמי את אשר לא לויתיו לדבר וכו' ומת הנביא ההוא (דברים י"ח ב'), ועוד כתב מאטיו"איו באיונג' יליאיו פרק כ"ד הנ"ל וז"ל: ראוי שזוה אחד לא יהיה מסית ומדיח אתכם, כי יבא רבים בשמי ויאמרו אני משיח ויסיתו את הרבים וכו', וגם למעלה פרק ז' אמר מאטיו"איו וז"ל: ביום שהוא רבים יאמרו אלי: אדוכ' אדוכ', הלא בשמך היינו מתכבאים ובשמך היינו מולאים השטנים ובשמך מעלות רבות היינו עושים וכו', ועוד אס הקב"ה קובל ואינו מקפיד שיבואו האותות והמופתים שיתן כבוא השקר כדי לבעל תורתנו ואמונתנו שהיא אלסית וכדי לקיים אמונת עז' בדכתיב כי יקום בקרבך נביא או חולם חלום ונתן אליך אות או מופת ובה האות והמופת וכו' לאמר בלבס ונעבדס

אלהים

אלקוים אחרים וכו' (דברים י"ג ב'), כ"ש וכ"ש שיסבול ולא יקפיד, אם יבואו הניסים
 שיגשה הנביא או המתפאר בכבודו כדי לקיים אמונה שאינה ע"ז. ועוד אם עתה
 יבא אליכם שום נביא או מתפאר בכבודו ויאמר כי ה' שלחו כדי שתעבדו תורת
 ואמונת יש"ו ותקבלו אמונת מממד או אמונה אחרת ויעשה אותות ומופתים בשם
 ה' לקיים אותה האמונה האמור תאמרו שכשביל אותם הניסים אתם מחוייבים
 לעבוד האמונה שלכם ולקבל האחרת, ? זה ודאי לא; שהרי כתב פאולו אפי' סגולו
 שלכם באיפסוּגוּלָה אל גאלאטוים, פרק א' שהבאתי לעיל, אם יבא מלאך אליכם
 מן השמים ויגיד לכם חוץ ממה שהגדנו אנחנו אותו שיקבלו יהיה מוחרס וכו';
 ואם אינכם יכולים לעבוד אמונתכם ע"פ מלאך מן השמים, כ"ש ע"פ אדם שיגשה
 ניסים. הרי שכשביל האותות והמופתים אין שום אחד ממנו יכול לעבוד דתו
 ואמונתו כדי לקבל אמונה אחרת, הילכך כיון שהאותות והמופתים יכולים להעשות
 ע"י חכמה טבעית, והוכרי שמים, ולהט, וכיוסף, ומעשה שטן, ועל ידי שמונת
 הקדש, כמו שאמרתי, א"כ אינם ראויים אמיתית ואמנות עלמי על הנבואה וכ"ש על
 שליחות השליח שתכתן תורה על ידו. כיון שיש בהם ספק וחשש זיוף, שהרי דבר
 קשה הוא עד מאד להבחין בין הניסים האמתיים הנעשים מאת ה' ע"י חסידו ובין
 אותם הנעשים באמלעות הדברים שאמרו, וכמו שכתב ב"כ אבנאסע"נו בס'
 כ"א די זיויטק"טי די'אף והוא שהבאתי לעיל:

על זה הקשה החכם הג' ואמר הי"ך אתה אומר שהאותות והמופתים אינם
 ראויים ואמנות עלמי על הנבואה שהרי אמר הכתוב ויעש האותות לעיני
 העם ויאמן העם (שמות ד' ל' ול"א), ועל הים הוא אומר ויאמינו בה' ובמשה
 עבדו (שמות י"ד ל"א) ובפרשת הנביא נאמר כי בהגדת העתידות יבחנו הנביא את
 הוא אמת או שקר, כדכתיב אשר ידבר הנביא בשם ה' ולא יהיה הדבר ולא יבא
 וכו' (דברים י"ח כ"ב). ואם בהגדת העתידות יבחנו הנביא כ"ש וכ"ש בעשיית
 האותות והמופתים שזו מעשה יותר זר ויותר מרוחק מיריעת בני אדם:

ולזה השיבותי כי אף שאמר היות המופתים ראויים על הנבואה מ"מ אינם
 אמון עלמי עליהם, כיון שעדיין נשאר בלב האנשים תשש וספק מהטעמים
 שאמרו. ועוד אפי' אם תמלא לומר שהאותות והמופתים הם ראויים אמיתית ואמון
 עלמי על הנבואה, עכ"ז נבואת מרע"ה היתה גדולה במדרגה יותר מכל שאר
 הנביאים, כדכתיב אם יהיה נביאכם ה' במראה אליו אתודע בחלוס אדבר בו לא
 כן עבדי משה וכו' פה אל פה אדבר בו וכו' (במדבר י"ב ו' ח') כלומר שלא ע"י
 מלאך וכלי שום אמלעי, ודבר ה' אל משה פנים אל פנים כאשר ידבר איש אל
 רעהו וכו' (שמות ל"ג י"א) שהיה מתנבא והוא ער ועומד ושומע הקול מדבר לו,
 כמו שאמר ובהם משה אל אהל מועד לדבר " אתו וישמע את הקול מדבר אליו
 וכו' (במדבר ז' פ"ט) וגם היה מתנבא בכל זמן שירצה כדכתיב עמדו ואשמע
 מה ילוח ה' לכם וכו' (שם ע"ו ח'); גם הניסים והנפלאות שעשו מרע"ה היו גדולי
 הכמות והאיכות יותר מכל שאר הנביאים שהיו לפניו ולאחריו, כי כמו שכתב
 נבואתו על נבואת שאר הנביאים במדרגתם, כך כתעלו מופתיו על מופתיהם,
 שהרי כל הניסים והנפלאות שהעידו בכתבי הקדש שנעשו ע"י כל הנביאים משנברא
 העולם עד חרבן בית א', בזמן ג' לפיס שכ"ח שנים, הגיע מספרם לשבעים וחמשה
 ניסים ולא יותר, אמנם הניסים והנפלאות שנעשו ע"י משה אדון כל הנביאים, בזמן
 מ' שנה שהנהיג את ישראל, עלו במספר שבעי' וששה, כנראה למעיון הטיב בכתבי
 הקדש בסברא נכונה כמו שמונה אותם חכם א' שלנו (דון יצחק אברבנאל) בסוף
 ספרו הנקרא מפעלות אלהים' ולשתי אלו מפעלות רמו הכתוב באמרו ולא קם נביא

עוד בישראל כמשה וכו' על מעלת מדרגת הכבואה אמר אשר ידעו ה' פנים אל
אל פנים ועל מעלת רבוי הנפלאות ואיכותם אמר לכל האותות והמופתים אשר
שלתו ה' לעשות וכו' (דברים ל"ד); ולא כמלאך מעולם מי שעשה ניסים מתמידים
מ' שנה כמו שנעשו ע"י משה, בעמוד ענן ובעמוד אש ובירידת המן • כתאמת
א"כ אללכו שמהם היום כביא גדול במדרגת הכבואה מכל שאר הכבואים :

ג כתאמת לנו באימות עלמי שמדע"ה נעשה שליח מהאל ב"ה להקנות תורה על
ידו, שהרי שמענו את הקול מדבר עם משה כמו שאמר הכתוב הנה אנכי בא
אלך בעב הענן בעבור ישמע העם בדברי עמך וגם כך יאמינו לעולם, ישמע
העם בדברי עמך כלומר שאני רוצה לתת תורה על ידך, וגם כך יאמינו לעולם
לאמן שאתה שלוח מאתי; ועוד שמענו את הקול אומר למשה לך אל העם וקדשתם
וכו' (שמות י"ט) רד העד בעם וכו' לך רד ועלית וכו' (שם שם כ"א וכו') •
וכיון שכתאמת אלל ישראל מדרגת כבואת משה על כל שאר הכבואים ומופתיו,
ושנעשה שליח מהאל ב"ה להקנות תורה על ידו באופן שאמרו, לפיכך האמינו
במשה וקיימו וקבלו את התורה שניתנה על ידו אע"ג שבאו בדבריו דברים חולקים
על תורה בני נח, כגון סדרת בהמה לאחר שנשחטו וקודם שנתנו ושאר הדברים
שהותרו לישראל ממנו שנאסרו לבני נח שהיתה מקובלת בידם קבלת נמשכה
מאבותיהם שהיו כביאים והיו מקובלים שהיו דת אלהית • וזה לפי שנתברר להם
בירור אמיני היות משה במדרגה גדולה מן הראשונים לפי שנעשו על ידו אותות
ומופתים גדולים ונראים שלא נעשו כמותן לעולם עד היום ההוא • וגם שהשם
רוצה לתת תורה על ידו וזוהו שאמינו לכל אשר יזוה; שאם לא כן לא היו ישראל
רשאים לזוז מקבלתם ומן התורה שקבלו מאדם ומנח ע"י אבותיהם קבלה נמשכה
כמו שאמרו; אע"ג שכולל לומר כי תורת אדם ובני נח אינם כודאי תורות ישלמו
הנפש האנושית, אלא היו סדורים לשמירת הקבוץ האנושי כפי טבע אותם הזמנים,
אמנם תורת משה תישר הנפש אל שלמותה האחרון • לפיכך אם בעתיד יבא זוש
כביא ויאמר כי ה' שלחו לתת תורה חדשה ולבטל דברי משה שלא כהוראת שעה,
כאמר לו שדרך שתאמת היותו גדול במדרגת משה ומכל הכבואים שבאו אחריו
שהיו תלמידיו; וזה כשיעשה אותות ומופתים גדולים ונראים בכמות ואיכות מכל
מה שנעשו ע"י משה וכל הכבואים; ושישקיע כל החולקים עליו כמו שעשה משה
לקרח וכל עדתו; ושינלך כל חכמי הדור ויתגבר עליהם וישפיל כל הקמים עליו
כמו שעשה משה לפרעה ולכל חרטומי מצרים; ושיהיו האותות והמופתים שיעשה
גדולים ומופלאים לכל, כמו שהיו ניסים מצרים שעשה משה לעיניהם ולעיני כל
ישראל; ושיהיו ניסים מתמידים כמו שעשה משה בעמוד ענן יומם ועמוד אש
לילה ובירידת המן ארבעים שנה בלתי הפסק וזלתי ביום השבת שלא היה יורד על
קדושתו ואמנת דבריו, ובאלה רבות: אבל בזולת זה אין לנו מחוייבים להאמין
בדבריו ולבטל דברי משה • ועוד אפילו יבא אותו הכביא ויעשה ניסים ונפלאות
גדולים וכל הדברים שעשה משה ויאמר כי ה' שלחו לבטל תורת משה ולומר שהיא
זמנית, הנה אינו ראוי שנקאמן בו — בעשרת הדברות ששמעו אבותינו מפי ה'
שבהם נכללה כל התורה; כי מה שהכביא שומע מפי ה' אי אפשר שיתבטל בשום
פנים, אלא כשיגיע לו דבור מה' הפכי לראשון, כמו שאמר לאברהם קח נא את
בנך וכו' והעלהו שם לעולה וכו' (בראשית כ"ב ב') ואח"כ כאמר לו אל תשלח ידך
אל הנער וכו' (שם שם י"ב), ובעבור זה נענש עידוה הכביא הנזכר במלכים א'
סי י"ג שחבלו האריות על שמע לבכיח הזקן אשר בבית אל לחזור בבית א' ולאכול
שם לחם, שהם זה הפך מה שזוהו ה' מפיו שלא ע"י הכביא — ובשאר המלות ג"כ וזלתי

עשרת

עשרת הדברות הן אפשר להאמין לבטלם אם לא שתתאמת שליחות איתו הנביא כמו שתתאמת שליחות משה, שכל ישראל שמעו קול אלקים מדבר עם משה וזה שיאמינו לכל המלות והחקים והמשפטים אשר יאמר, כמו שנאמר הנה אנכי בא אליך בעב הענן בעבור ישמע העם בדברי עמך וגם כך יאמינו לעולם וכו' (שמות י"ט ט) ואל"כ נאמר לך קמור להם שובו לכם לאהליכם ואתה פה עמד עמדי ודברה אליך את כל המלות וכו' (דברים ה' כ"ז) וזה עשה לשני תועולות האחת לאותה שעה, וזה שישמע העם בדברי עמך, כדי שישמעו ישראל אלו לכל אשר יאמר, ואף אם יהיה נגד תורת בני נח; והשנית לעתיד שיאמינו למשה לעולם שהוא שליח ה', ולזה לא ישמעו לשום נביא שיבא לבטל תורת משה אם לא ישמעו מפי ה' שהוא שליח ויש לו ראוה עלמית ומופתית על זה: שהרי משה רבינו ע"ה עשה ניסים וכפלאות זרים ומתמידים, ויותר ממה שעשה שום נביא אחר, והגיע מדרגת נבואתו למעלה מכל שאר נביא, כמו שכתבתי, והאמינו בו ישראל כדכתבו ויאמינו בה' ובמשה עבדו (שמות י"ד ל"א) ועם כל זה בנתינת התורה לא ראה שנאמינו בה' כשיאמר שלחני ה' לתת לכם התורה הולאת ויאוה כן וכך; אלא כך אמר הקב"ה למשה אני רואה שיאמינו כך ישראל שאתה נביא על ידי הניסים והכפלאות גדולות שעשית, תבל בתורה שאני רואה לתת להם איני רואה שיאמינו כך ע"י שום אות או מופת אלא שישמעו אותם מפי בעשרת הדברות הכוללות, וגם שישמעו באזניהם שאני מדבר עמך כדי שיאמינו כך לעולם שאתה שליח שלוח מאתו לתת תורה על ידך, ולכן אמר הנה אנכי בא אליך בעב הענן בעבור ישמע העם בדברי עמך וגם כך יאמינו לעולם, ואף כי עד עתה האמינו כך כמו נביא, כאמרו ויאמן העם (שמות ד' ל' ול"א) ויאמינו בה' ובמשה עבדו מבאן ואילך יאמינו כך כמו שליח נאמן שעל ידך נתתי את התורה, שזו אמות עלמי לשליחות השליח שתתאמת ע"י נסיון ואין בו שום חשוד, ועשה זה הקב"ה כדי שאם בשום זמן מקומי יבא שום נביא ויאמר כי ה' שלחו לחדש התורה או לבטל שום מלות ממלותיה ויתן אותות ומופתים, יבולו ישראל לעבות ולומר: אפי' תרבה אותות ומופתים כמשה לא נאמין לך בחילוף תורתנו אם לא נשמע באזנינו שידבר ה' עמך כמו שדבר עם משה, כי אפי' משה בחירו נאמן ביתו לא ראה שנאמינו לא ע"י מה ששמענו שדבר עמו, ולאחר שנתן התורה אמר אתם ראיתם כי מן השמים דברתי עמכם (שמות כ' כ"ב) כלומר אין לכם להאמין עוד לשום אדם שיאמר שתחלפתי את התורה, אלא אם כן תראו שדבר עמכם מן השמים לתחליפה ולקיים זו ג"כ כאמרו ישראל למשה דבר אתה עמנו ונשמעם ואל ידבר עמנו אלקים פן נמות השיב להם אל תיראו כי לבעבור נכות אתכם בא האלקים ובעבור תהיה יראתו על פניכם לבלתי תתעאו וכו' (שם שם י"ט וכ') כלומר שינסה אותם אם בשום זמן יבא שום נביא ויבקש להדיח אותם מתורתו כי הם יוכלו למאן ולהכחיש מפאת מה שראו ושמעו במעמד הר סיני, וזהו דבר מוכרח אצל השכל, שאם אתה אומר כן; למה הוטרף שהאל ב"ה יגלה שכינתו על הר סיני בקולות וברקים וענן כבוד וקול שופר ולהשמיע קולו אל כל ישראל מתוך האש במעמד ס' רבוא ולדבר עמכם פנים אל פנים ושישמעו ישראל קול אלקים ויזוה להם שיאמינו בדברי משה לעולם בכל אשר יאמר, והלא אין הקדוש ב"ה עושה שום פועל לריק ולבטלה; אלא וראוי התכלית הוא מה שאמרנו, ולא ראה האל ב"ה שתהיה תורתו נכנית ומווסדת על יסוד מסופק בלב השומעים, שם האותות ומופתים, אלא על יסוד מעמד הר סיני שכל ישראל ראו ושמעו בעיניהם ובאזניהם והם כלם עדים על התורה והמלות שהם אלקיות:

דרי שנתאמת שליחות משה רבינו אלל כל ישראל על התורה אשר ליה לנו באמות
 עלמתי על האופן שאמרנו, וכתקיים א"כ מכל הנביאים שבאו אחריו בכל
 דור ודור, אשר כלם הסוירו ולוו על פי קל ב"ה לשמור ולעשות כל המצוות והחקים
 והמשפטים ככל הכתוב בספר תורת משה, כנראה ביושע ס' ח' וס' כ"ג במלכים
 ח' ס' ב'; ובמלכים ב' ס' י"ח כתוב שגלות עשרת השבטים היה על עזבם תורת
 משה; גם בעזרא ספר ב' ס' י' כתוב שכלם באו באלה ובשבעה ללכת בתורת ה'
 אלהים אשר נתנה ביד משה עבד האלהים ולשמור ולעשות את כל מצוות ה' אדונינו
 ומשפטיו וחקיו וכו'; גם הנביא החרוץ מלאכי שהיה בזמן עזרא כתב בסוף ספרו
 זכרו תורת משה עבדי אשר לויתי אותי בחירב חקים ומשפטים וכו', ואין ליומר
 שכתב זכרו ולא שמרו שהרי ודאי דעתו על קיום התורה והמצוות כמו שכתבו כל
 שאר הנביאים וכמו שעשה עזרא שהיה בזמני שקבל עליו הוא וכל שאר ישראל
 באלה ובשביעה קיום התורה כמו שכתבנו ולפי זה נמצא שמה שאמר ירמיהו וכתבו
 את בית ישראל ואת בית יהודה ברית חדשה וכו' (ל"א ל"א) וכן ישעיהו כי תורה
 מאתי תלא ומשפטי לאור עמים וכו' (כ"א ד') כי מליון תלא תורה וכו' (ב' ג'),
 אין דעתם שתהיה תורה חדשה ושתכתול תורת משה; כי זה יהיה מנגד למה שכתב
 משה על נלחיתם כשאמר הנסתרות לה' אלהינו והנגלות לנו ולבנינו עד עולם
 לעשות את כל דברי התורה הזאת (דברים כ"ט כ"ט), ואמר ג"כ (שם ל"ג ד') שתורה
 זו היא מורשה לכל קהלת ה', ויהיה מנגד למה שהסוירו ולוו כל שאר הנביאים על
 קיום תורה זו כמו שאמרנו, ולמה שאמר ישעיהו עלמנו ואני זאת בריתי איתם אמר
 וכו' לא ימושו מפיד ומפי זרעך ומפי זרע זרעך ואמר ה' מעתה ועד עולם (כ"ט
 כ"א); מלבד שגם הם היו יודעים כי אין לנו מחוייבים לעזוב תורת משה ולקבל
 תורה חדשה אלא א"כ יתאמת אללנו שליחות השליח האחרון באופן שנתאמת שליחות
 משה, ושנשמע קול אלהים מדבר עמו במעמד ס' רבוא כמו ששמעו במשה.
 ולכן הכרח הוא לפרש הפסוקים דלעיל באופן שלא יהיה מנגד למה שאמרנו כמו
 שפירש אותם המפרשים שלנו, וכמו כן י"ל על מה שכתוב בתרגום יונתן על
 פסוק ושאבתם מים בשאן ממעיני ה' ישועה (ישעיהו י"ב ג') ותקבלין אולפן חדה
 בחדוה מבחירי ד'דיקיא, ועל קלת מאמרים מרז"ל אשר הובאו על כדון זה אשר
 כל א' יובל לראות פירושה במקומם כי אין לנו פכאי עתה להביאם, וכן מה שכתב
 בתורה (דברים י"ח י"ח) נביא אקים להם מקרב אחיהם כמורך ונתתי דברי בפיו
 ודבר אליהם את כל אשר אלינו וכו', אין לפרש איתו כמו שאתם מפרשים שעתיד
 לבא נביא שתנתן תורה חדשה על ידו כמו שניתנה ע"י משה, ושנאמר אהיה
 ר"ל מאחי ישראל ולא מכס, (גם זה כמו שכתב הר"י אלכו (מאמר ג' פרק י"ט)
 שבעלי ברית חדשה אומרים שהכתוב מדבר שעתיד נביא לחדש התורה אלא לרין
 שיחיה מורע ישראל ולא מהם), שהרי משה רבינו אמר (שם שם ע"ו) נביא מקרבך
 מאחריך כמוני יקים לך ה' אלהיך וכו' ועל זה השיב הקב"ה ואמר נביא אקים להם
 מקרב אחיהם כמורך, כלומר שלא יהיה חולק עליך וסותר התורה שניתנה על ידך
 אלא יהיה בענין התורה והמצוות כמורך ובמקומך, ושיסור את ישראל על קיומם כמו
 שהיה מוסר משה וכמו שעשו כל הנביאים הבאים אחריו; ועיד אפי' לפי דרככם
 שאתם אומרים שעתיד נביא שתנתן תורה חדשה על ידו נאמר דביון שאמר
 נביא אקים להם כמורך ראוי שיהיה אדם כמורך, ולא אל, כמו שאדם חושבים
 ועוד כמורך ר"ל שתהיה הקמתו כמורך שיינו שמדרגת נבואתו ואמות שליחותו שהיה
 ע"י השפעת האלהים, יהיה על הדרך שנתאמתה מדרגת נבואתו ושליחותו של
 משה במעמד ס' רבוא בלי שום ספק;

ואין

ואין לומר שהמלות לירימוניאלי וירדיאלי היו זמניות ולא היו מחוייבים לקיימם אלא בארץ ישראל ובזמן בית המקדש, כמו שאתם אומרים ומביאים ראיה על זה מקל"ת הפסוקים, והמוראלי, שהם עשרת הדברות חייבים בהם בכל מקום ובכל זמן; שהרי לא מליכו חילוק זה בשום מקום אדרבה בכמה מקומות כתוב בתורה בכל מושבותיכם לדורותיכם, ונזכרו ג"כ לשמור המלות עד עולם דכתיב וגם כך ויאמינו לעולם (שמות י"ט ט), ותגבלות לנו ולבנינו עד עולם, לעשות את כל דברי התורה הזאת (דברים כ"ט כ"ט) והיתה בריתו בבשרכם לברית עולם (בראשית י"ז י"ג), חק עולם, חקת עולם לדורותיכם ויבואל באלף מקומות, שאלת עולם מורה נלחיות כמו נלח, סלח, ועד; וחק כי לפעמים מורה זמן קליב כמו ועבדו לעולם (שמות כ"ז ו'), וישב שם עד עולם (שמואל א' ח' כ"ב), מ"מ הכרח הוא שם לפרש ענינו לפי מקומו, אבל במלות ושאר המקומות שאין שם הכרח לפרשו באופן אחר מורה נלחיות, ולסבה זו כל המעתיקים שלכם יונים ולאמינו העתיקו בכל מלות התורה עולם כמו נלח וקאמו אינו רנו וסימפטי' רנו, והעתיקו מלת ועבדו לעולם אין סיקו' לוס, וישב שם עד עולם תמיד כדי להבדיל אותם משאר מקומות מהטעם שכתבתי ופע"ג שהכחם פי' ערו גאלטי' רנו כס' י"א פ' ה' כתב שהמעתיקים הכל עשו שלא כהוגן להעתיק מלת עולם אינו רנו וסימפטי' רנו כי לסבה זו קלת מהנזכרים כתיקרו בראותם שבמלות מילם ושבת ופסח ושבעות וסוכות ושאר מלות לירימוניאליים נאמר בתורה שם סימפטי' רנו, כי היה להם להעתיק אין סיקולוס שהוא זמן קליב, עס כל זה האמת הכריחם להעתיק כן שהרי כל הגביאים מימות משה עד מלאכי, האחרון שבהם, הזכירו על קיום התורה והמלות, כי הם סבגו מלת עולם שמורה על הנלחיות מלבד; כי מרע"ה הזהיר אותנו מפי האל ב"ה על קיום המלות בכלל ובפרט בלי שום חילוק מומן או מקום, ונאמר בפרשת ראה את כל הדבר אשר קנני מלוח אתכם אותו תשמרו לעשות לא תוסוף עליו ולא תגרע ממנו וכו' (דברים י"ב ק'). ונאמר ג"כ תורה זוה לנו משה מורשה קהלת יעקב (שם ל"ב ד'), והירושה היא נלחית ליורשה: —

ד' מצד המקבלים ג"כ תבחן הקבלה, אם היו המקובלים שלמי השגה ורבי המספר ששמעו את הדת מפי קל ב"ה שז"ה ג"כ שיאמינו לשלוחו ולבן י"ל על הקבלה שלנו היתה אמיתית שהרי המקבלים תורת משה היו ישראל שבהם בחר האל ית' לו לעם סגולה שבה וחק' כ' נח, וחק' ב' באברהם ועשה לו שבטות הרבה בשביעה, וכן ליחזק' וליעקב, ונאמר להם ויברכוך כל משכחות האדמה (בראשית כ"ח י"ד ועיין גם שם י"ח י"ח, כ"ב י"ח כ"ו ד'), ומיעקב ילאו י"ב שבטים יסיד האומה ישראלית, והוליא אותם מיד ערעה באותות ומופתים אחרי שהגיעו לששים רבוא, אמר להם ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש (שמות י"ט ו'), כי עס קדוש אתה לה' אלהיך (דברים ז' ו'), והאבילים את המן לזכך שלכם, והבינים בכמה עהרות עד שהגיעו למדרגת הכבוהה ושמעו קול אלהים חיים מדבר מתוך האש; כדכתיב את הדברים האלה דבר ה' אל כל קהלכם בהר מתוך האש וכו' (דברים ט' י"ט), כאש שגבעתה ויחיו וכו' (שם ד' ל"ג), וכן נאמר ויראו את אלהי ישראל וכו' (שמות כ"ד י'), שהיא במראה הכבוהה, וכן אמר פנים בפנים דבר ה' עמכם וכו' (דברים ה' ד'), שהיא במדרגת הכבוהה היותר גדולה כמו שכתבנו שלא ע"י מלאך ואף האמינו בכבוהה אמת עלמי וקאמו היום הזה ראינו כי ויבר' אלהים את האדם וחי וכו' (שם שם כ"א), והגיעו למדרגה זו פע"ג שלא היו מוכנים אליה בשביל האמנעות כביאת משה, ובהם נאמר ג"כ רק עס חכם ונכון.

ובכין הגוי הגדול הזה (שם שם ו') באופן איותם המקבלים היו ככחיים מאת האל
 לעם סגולה והיו שלמי ההשגה וגם היו רבו המספר יותר ממקבלי אשר דתות שהרי
 היו ס' רבוא מלבד הנשים והטף שכלם שמעו קול אלהים חיים וקבלו את התורה,
 ועוד קבלום בפרטים גדול ועלום בקולות וברקים ואש חשך ענן וערפל וקול שופר
 חזק מאד, וקבלום מפי הקב"ה בכבודו ובעלמו ומפי אשך שלוח, וקבלום כלם
 יחד בלי שום חולק ובזמן א'; והמקבלים הללו מסרוהו אחרי כן לבניהם אחרים
 בקבלה נמשכת מאבות לבנים מיום מתן תורה עד היום הזה כי כל היסודים
 הנמצאי' בכל העולם הם באים מורע ס' רבוא שהיו במעמד הר סיני והעידו והסבילו
 לבניהם ובני בניהם דור אחר דור כל מה אשר ראוי ושמעו באותו המעמד הנבחר;
 וקבלה הזאת הבאה מאבות לבנים היא היותר אמינית מזולתה לפי שהיא מבוחר
 שאיבועולם מי שיחשב את האדם יותר מאביו והוא לא ירצה להנחיל את בניו שקר
 וללוות לו שיאמינוהו אם לא שראה הוא או ידע בודאי היות הדבר אמת, מה שאין
 כן בדבר הנאמר אל האדם ע"י אחר שאינו אביו או מפי הכתב וכיוצא. ולכן בדבר
 עיקרי כזה אמר המשורר אלהים באזוניו שמענו אבותינו ספרו לנו וכו' (תהלים
 מ"ד ב) כלומר כיון שהקבלה הזאת אבותינו ספרו לנו, אי אפשר לפקפק בה ולחשוד
 את אבותינו שינחילונו שקר. ולפי שהדת האלקית אי אפשר להתקיים אלא ע"י
 קבלה נמשכת מאבות לבנים כמו שכתבנו, לכן לזה הסתוב ואמר כבוד את אביך
 ואת אמך וכו' ואמר ג"כ שאל אביך ויגדך וינחך ויאמרו לך וכו' (דברים לב' ז')
 כדי שיקבלו דבריהם וימשך אדם לקבלת האבות, שזה עיקר בכלל לכל הדתות שלא
 יזווייר מליאותם אם לא יהיה האדם נשמע מפי אבותיו וחכמי הדת; ולזה ג"כ
 לאבות שיודיעו ויודעו דברי תורה לבניהם אחרים ככתוב בפ' ואתחנן וסודעתם
 לבניך ולבני בניך יום אשר עמדת לפני ה' אלהיך בחורב וכו' (דברים ד' ע' וי')
 ואת בניהם ילמדון (שם שם), ושננתם לבניך וכו' (שם ו' ז') וכן אמר המשורר
 האוינה עמי תורתו וכו' (תהלים ע"ה א) ותורה שם בישראל אשר לזה את אבותינו
 לתודיעם לבניהם למען ידעו דור אחרון בנים וילדו יקומו. ויספרו לבניהם וכו'
 ומלותיו יכלורו (שם ה' ז'), וכן ישעיה אמר לא ימושו מפוך ומפי זרעך אמר ה' וכו'
 (כ"ט ב"ה), אשר מכל זה נראה שהקבלה הנמשכת מאב לבן ראוייה להתקבל, והרי
 היא כאלו חושב בחוש שהאמינה בו מחוייבת אלע"ג שירחיקוהו השכל, וכ"ש על קבלת
 תורת משה שהזכירו עליהם כל הנביאים כלם עד הנביא האחרון ולו על קיומה כמו
 שכתבנו:

ועוד שהמקבלים הללו מלבד שבהם בחר הקב"ה לעם סגולה כמו שכתבנו,
 הכעיס אותם ג"כ לקיימם לעולם ושלף להחליפם באומה אחרת חף אם
 גלו מארצם כדכתיב בפ' בחקותי ואף גם זאת בהיותם בארץ אויביהם לא מאתתים
 ולא בעלתים לבלותם לקפר בריותי אתם וכו' וזכרתי להם ברית ראשונים וכו'
 (ויקרא כ"ו מ' ומ"ה) גם בירמיה סו' ל"א בה אמר ה' נתן שמש לאור יומם
 חוקות ירח וכבבים לאור לילה וכו', אם ימושו החקים האלה מלפני נאום ה' וכו'
 ועוד אמר שם אם ימדו שמים ממלעלה ויחקרו מוסדי הארץ למעט גם אני אפאם
 בכל זרע ישראל על כל אשר עשו נאם ה', ועוד שם סו' ל' כי אעשה כלה בכל
 הגוים אשר הפיכותיך שם אך אותך לא אעשה כלה וכו', גם בישיעה אמר ישראל
 כושע בה' תשועת עולמים לא תבושו ולא תכלמו עד עולמי עד (מ"ד י"ז):

ובין שהקבלה הבאה מאנשים שלמי ההשגה ורבו המספר המעידים שקבלו את
 התורה מפי ה' עלמו בלי גוף ותמונה בפרטים גדול ועלום וכלי שום
 חולק והיא קבלה נמשכת מאבות לבנים נראה שהיא קבלה נכונה ואמינית בתכלית
 ממ

מה שאפשר יותר מכל קבלת תורתו כמו שכתבנו לזה רמז הקב"ה שתתן תורתו לעם גדול ועלום ששמעו מפיו עשרת הדברות ושמעו שהאמין משה לשליח בפרטים גדול כדו שלא יאחר שום חשש וספק בלב המקבלים ולא בלב בנייהם הבאים אחריהם ובעבור זה לא רמז לתת התורה בשלמות לאברהם או ליזחק או ליעקב שיזוה אותה את בניו ואת ביתו אחריו כי אף אם תהיה הקבלה מהם נמשכת מאבות לבנים כבר היה אפשר שיפול חשש וספק בלב הנמשכים אחריהם בדורות הבאים להיות המקבלים יחידים מה שאין כן בדבר שכתברר [בחוש למ' רבוא שהיו בהם חכמים ונבונים ורבוו דעות מתחלפות] אראו הדברים בהויתן ועל ביריין, וקבלו את התורה תכף ומיד בלי שום מתלוקת, כי בזה האופן לא יאחר שום ספק בלב הבאים אחריהם ולא יוכלו להחליף אותה בתורה אחרת:

ולכן

כל בעל דת שאמר שיש לו לקבל שכל על קיום תורתו מדד קבלתו כמו ישראל מקבלי' שבר על תורתם מדד קבלתם, אף אנו נשיב ונאמר שאין הקבלה שלהם כמו קבלה שלנו; שהמקבלים שלנו היו אנשים נבחרים מהאל לעם סגולה ויותר מם' רבוא ושלמי ההשגה שהגיעו למדרגת הנבואה ושמעו קול אלהים קיים בלי שום גוף ותמונה מדבר מתוך האש עשרת הדברות בפרטים גדול ועלום עם קולות וברקים חזק ענן וערפל וקול שופר והסר בויער באש ושמעו את קולו מדבר עם משה שלוחו וזוה אותם שאמינו בו לעולם, וכלם היו עדים שתורת משה היא תורת ה' מן השמים ולכן כלם קבלו אותה בלי שום חולק, והקבלה שיש לנו מהם היא קבלה נמשכת מאבות לבנים עד עצם היום הזה, ודברים אלו לא נמלאו בקבלה שלהם:

הכלל

העולה מכל אלה הדברים שכל בעל דת מחוייב להאמין בדתו שהיא האמת מדד הקבלה שלו, ולא מדד עמם אחר, ושהקבלה מהדת האמתית תבחן ד' פנים; א' מדד הדת בעצמה אם היא שלמה ומנחת כל העיקרים והדעות והמדות הנכונות תקון ושלמות לגוף ולנפש; ב' מדד הכותן אם היה האל בעצמו ובכבודו בלי שום גוף ותמונה שהשמיע קולו אל עמו; ג' מדד השליח אם נתאמת מד דת נבואתו על כל אשר הנבואים, וגם נתאמת שליחותו אימית עצמי מפי האל ב"ה שזוה שאמינו לו לעולם, קבל לא ע"י נסים; ד' מדד המקבל אם היו שלמי ההשגה ורבי המספר המעידים ששמעו את הדת מפי האל בעצמו שזוה ג"כ שאמינו לשלוחו ושקבלו אותה כלם יחד בלי שום חולק, והיא קבלה נמשכת מאבות לבנים, וכיון שכל הדברים האלה נמלאו בקבלה שלנו על תורת משה א"כ אין אנו מחוייבים לעזוב אותה ולקבל תורה אחרת, וב"ש אם אין שום קבלה לנו על אמתיתת, ולשואף ג"כ עמלו הרובים להתוכח עם היהודים ולהביא ראיות שהם מוברחים להניח תורתם ולקבל תורה אחרת שאין להם קבלה עליה, ומעט זה לזה הקב"ה והואסיר בכמה אזהרות שלא נשכח מעולם מענגוד הר סיני, בדבתיב רק שאמר לך ושאר נפסך מאד פן תשכח את הדברים אשר ראוי עיניך ופן יסורו מלבבך כל ימי חיידך, והודיעם לבניך ולבני בניך יום אשר עמדת לפני ה' אלהיך בחיורב באמיר ה' אלהיך לי את העם והאשמיעם את דברי אשר ולמדון ליראה אותי כל הימים וכו' ואת בנייהם ולמדון וכו' (דברים ד' ע' וי'), כי בזכרנו המעמד הנכבד ההוא נדע שהקבלה שלנו היא האמתית, הן מדד הדת, הן מדד הכותן, הן מדד השליח הן מדד המקבלים ולא נוכל לזוז ממנה ולקבל תורה אחרת, אם לא תהיה נכונה לנו מפי האל עצמו וגם נאמנות השליח באותו אופן עצמו ובאותן הסכנות שהיו בתורת משה, וזה נראה בלתי אפשר אללנו כמו שביארנו.

אחר כל קלף הדברים חליתי את פני השרים והעמים שימנלו לי אם אמרתי
 שום דבר שהיה יכול להזיק את חזני השומעים או שלף הייתי רשאי
 לקמרו, כי לא כיוונתי בזה ח' להבזות שום דבר המתחם לקאמונתם ודקם או
 לשום ח' מהם ומנחמיהם כי כלם קענד'ם עטרה לראשי; רק כונתי היתה להתנבלות
 שלי ולהשיב שאין אנו מחוייבים ומוכרחים לעזוב תורתנו ולקבל תורה אחרת כמו
 שהיה רוץ להזכות ולהכריח החכם הכל בטענותיו; ואם בקולי אמרתי דברים
 שלף היו ראויים לי לאמרם מעתה ומעכשו אני מבטל אותם וחוזר בי מהם והיו
 כלף היו, כי לא היה דעתי רק להתנבלות בלבד. וכמו כן אני מתרה עתה ואומר
 שאם יראה או ימלא במה שכתבתי למעלה דבר מה שלף היה ראוי והגון ולא הייתי
 רשאי להעלותו על ספר, הנני מבטלו בכל מכל כל, ומוחקו ומחשיבו כפרש
 הנשכר, כי אין כונתי וראוני לימר או לכתוב שום דבר שיוכל להיות ח' נגד רצון
 ורשות מעלת אדוניו אפיסיור יר'ס או שום אחד מעבדיו וזשטווי;

פרק כ"ה ממאמר ג' לספר העיקרים

הקשה אלי חכם אחד מחכמי הכולרים ואמר כי הדבר יבחו מלך סבותיו
 אם מלך החומר, ואם מלך הטורה, ואם מלך הפועל, ואם מלך
 התכלית, ואמר כי כשתבחן תורת משה תמלא חסרה בכלן; וזה כי היא
 חסרה מלך החומר שיש בה ספורים וענינים אחרים שאינם תורה כלומר הנקבה
 וטישרה, ותורת יש' אין בה דבר שאינו תורה; ומלך הפועל כי היא תניח הסודות
 האלהיות הרומזות על השלוש כעלמות מאד שאי אפשר שיוכן מתוכה שלמות הפועל
 ותוארו כלל, ואמר כי זה יובן מתורת יש' הכולרי שביארה בפירוש שהאליה אי,
 בן, ורוח הקדש ושכלם דבר אחד; ומלך התכלית כי היא לא תניח ההלכה
 הנפשית שהיא התכלית האנושי אבל תניח ההלכות גשמיות בלבד, ואולם תורת
 יש' תניח ההלכה הנפשית ולא ההלכות גשמיות; ומלך הטורה כי התורה ראוי
 שתהיה מקפת על שלשה דברים, על מה שבין אדם למקום והם מצות עבודיות
 נקראות בלשונם לירימוניאל'ים, והם המצות שאדם עושה מלך עבודת האל, כי
 ליר' בלשון ויון אלה, (ז'ל בלשון רומי, וכראה שהמחבר ז'ל מסכים לסוברים
 שמלת Cerimoniae נגזרה מן Cererismunia) ועל מצות שבין אדם
 לחברו והם המצות נקראים יודיוליאלי'ם, והם המצות המתחדשות על האדם מלך
 משאו ומתנו עם זולתו, והם המתחייבות מלך הקבוץ המדיני ועל המצות שבינו
 לבין עממו נקראו מוראל'ים, והם המצות שאדם עושה אותם לקנות תכונה טובה
 כנפשו מיראת חטא, וענוה וכיוצא בהן, שהן מקנות כנפש תכונה טובה, ואמר
 כי כשתבחן תורת משה בשלש מיני המצות תמלא חסרה בכלן, כי במה שבין אדם
 למקום שהן מצות עבודיות, ר'ל בתורת דרכי העבודה הנה היא חסרה, כי היא
 תלוה בהריגת העבלי חיים ושרפת הבשר והחלב והואת הדמים וזרקתם, שהם
 עבודות מזוהמות, מה שאין בן בתורת יש' כי עבודתם נקיה בלחם וביין; ואם
 במה שבין אדם לחברו שהן המשפטים, והן המצות המדיניות, הנה היא חסרה
 גם כן לפי שהתורה הרבית שאמרה לנכרי תשדך (דברים כ"ג כ"א) וזה דבר משחית
 הקבוץ המדיני, וזאתה גם כן שהרולח באגנה יגלה עד מות הכהן הגדול, וזו
 עונש בלתי שום, כי פעמים יהיה הרבה ופעמים יהיה מעט, ועוד שהרולח באגנה

אין לו משפט מות מן הדין, ותורת משה תורה דמו לבוש תדס ואם תרבו גוש אדם
 פטור וכמלא לפי זה הסורב במוזר פטור וסורב בשגגה קרב, אם שאין כן בתורה
 יש'ו, כי הכל תלוי בדעת השופטים; ואם כמה שבין אדם לעלמו כי לא תלום
 תורת משה רק בשדרון המעשה לא בטורת הלב, ותורת יש'ו תלום בטורת הלב
 ומתוך כך תליל את האדם מדינה של מהיכס, זה העולה מכלל דברי הנזכרי:
 וזאת היתה תשיבתי אליו

כי כל הדברים הללו הם בספק האמת מבלי הבנה ועיון וידיעה בדרכי תורה.
 וקודם שתיב על דבריו אליע העלמה אחת שאין ספק בה אלא כל בעלי
 שכל וסוף שהדבר שתבוא האמונה בו ראוי שיסוד אפשר לשכל לזייר מליאותו אף
 אם יהיה נמנע מלד הטבע, כמו שהתבאר במאמר ראשון פרק כ"ב כי הנמנעות
 מלד הטבע בקריעת ים סוף והתהפך המענה לבחש ושאר האותיות והמופתים שבאו
 בתורה או נוכחו בדברי הנביאים אחר, שאפשר לשכל לזייר מליאותם כבר תבא
 האמונה בהם בשיש יכולת ביד האל להמליאם ולחדשם. אבל מה שאין אפשר לשכל
 לזייר מליאותו בהיות הדבר נמלא ובלתי נמלא יחד בבת אחת, או היות הגשם
 האחד בשני מקומות מתחלפים בעת אחד, והיות המספר האחד בעלמו זוג וכפול
 יחד, כל זה וכיוצא בו נמנע שאין אפשר לשכל לזייר מליאותו, או אפשר שתבא האמונה
 בו ולא יתואר האל ביכולת עליו, כמו שלק יתואר האל בשוף יכול לברוא אחר
 כמוהו מכל ד', ולא להמליא מרובע שקטרו זה ללעגו, ושמה שכבר עבר לא
 עבר, כי זה אחר שאין השכל יכול לזייר מליאותו לא יתואר האל ביכולת עליו לפי
 שהוא נמנע בעלמו ועל כן כן אי אפשר שתבא האמונה בו; כי אין האמונה כנמנעות
 ממה שיתן שלמות בפשו, שאם היתה האמונה כנמנעות בעלמן כותבת שלמות
 בכפף הים השכל יתן באדם לבטלה, ולא הים יתרון לאדם על הבעלי חיים אחר
 שאין לשכל מבווא בהאמנת מה שתבא האמונה בו:

ואחר העלמה זו אומר כי מה שאמר שתורת משה היא חברה מלד החומר זה וורה
 על לך חסרון ידיעתו בתורת משה, כי אין דבר בתורת משה ולא שום
 ספור שאינו הכרחי לתורה אם ללמוד איזה דעת או מוסר או לבאר איזה מלום
 ממלות התורה, כי אף ותמנע היתה פילגש לאליהו בן עשו (בראשית ל"ו י"ב)
 היה צריך לכתבו כדי להבדיל בין עמלק שזותה התורה להחרימו ובין שאר בני עשו
 שאמר עליהם לא תתעב אדמי כי אחיך הוא (דברים כ"ג ח'), וכן כל שאר הספורים
 הם ליוודעים חן, וכבר האריכו מפרשו תורתנו בכל פרט ופרט מהם; ומה שאמר
 שאין כן בתורת יש'ו, הגם אפכהו לא נמלא שנתן יש'ו תורה אבל הוא בעלמו לום
 לשמור תורת משה והאיבאנגילי'ש אין תורה אלא ספור תולדות יש'ו, והאותיות
 שם אימרים שעשה בחייו הם וכיוצא בהם נמלא נעשים ע"י הנביאים שלק היו
 נותנים תורה, ומה שבא באיבאנגילי'ש מן המוסרים ולמוד דעת את העם לתקן
 מעשיהם הכל בא במשלים וחדות ואין מדרג התורה להיות כן, לפי שהדבר הנאמר
 על דרך חידה ומשל אי אפשר לעמוד על הכונה אלא בקושי, ולזה הוא שביאר
 הכתוב בכבואת משה שלק היתה בחידות (במדבר י"ב ח'), כי בעבור שהיתה
 התורה נסתת על ידו לא הים ראוי שידבר בחידות כמו שדרך הנביאים שאין
 מדרגתם גדולה בכבואת לדבר כן, כי סבור הנאמר ע"ד חידה או משל ככבואת
 זכריה אין בו שלמותו הראוי לו, כי יטעך לפירוש אפשר שיסבול פירושים רבים
 מתחלפים, ולזה הים יתקאל מתרעם על שהיתה כבואתו במשלים, אמר אהה אד'
 ה' הגם אומרים לי הלא ממשל משלים הוא (כ"ח ה') שיראה שיסוד זה חסרון
 בכבואתו, ולזה חזר לדבר עמי בפירוש; והוא מבווא שאין ראוי מחק התורה
 שתהיה

שתיהם אלא מן המעולה שבמדרכות הכבוהה שעל זה הוא ששכח הכתיב כבוהה
מזה ואמר בו 'פה אל פה אדבר בו ומראש ולא בחידות; כמלאך שהדבור התורני
הבא בחידות יש בו חסרון מלך החומר, והנה זה הפך מה שחשב הנולדי :

וכן מה שאמר שהיא חסרה מלך השועל שלא כתבם תארי' האלהות, הנה הדבר
בהפך; כי הוא כתבם בפירוש שורש האחדות והרחקת הגשמות וביארה
שקדם ית' ממנע השגה, אמר הכתיב כי לא יראני האדם וחי (שמות ל"ב כ'),
ובתבה שמה שישב ממנו ית' הוא מלך המדות שהוא מנסיג בהן בריותיו כמו
שבאר זה למטה באומר לו ית' הודיעני כל את דרכיך ואדעך למען אמלא חן
בעיניך (שם) שהודיעו ית' כי ה' מדות שבהן הוא מנסיג את בריותיו הן דרכיו
שאפשר לאדם הידיעה בהן בין רב למעט כפי החלפות מדרכות המשיגים אבל
תארי' עלמון או אפשר שיושגו. ומה שלא כתבם תורת משה השלוש לחיותו דעת
בלתי מסכים אל האמת כפי העיון שכלי, והתורה לא תנחול דעת בלתי אמת
שיאמר שה' הם א' והא' ג' עם היותם נמלאים כבדלים בעצמם לפי מה שהם
אומרים. כי מה שיאמרו הפילוסופים באל שהוא שכל, משיב, ומושכל עם היותו
אחד אינו על זה הדרך; כי הם לא יאמינו שיש בו ג' דברים כבדלים כמלאים
בעצמם חלילה, אבל יאמרו כי הדבר האחד יקרא באלו השלוש שמות בג' בחיות,
כי הוא ית' שכל פשוט בלי שום הרבה, ואולם אחר שהוא שכל, בהכרח שישב,
ואם כן הוא משיב, ולא יוכל דבר חוץ מעצמותו, כי מן השקר שתהיה שלמותו
תלויה בוולתו, וישים זולתו מולתו מן הכח אל השועל, ובוהה הבחיה הוא
מושכל בפועל תמיד ועם כל זה לא יתרבה אחדותו כלל; אבל יסויו בו שלשה
דברים כבדלים נמלאים, כל אחד עומד בעצמו כמו שהם אומרים דיטעינטו' שאו
פיראונק' ויסויו אחד, זה קי אפשר קם לא ידקו שני הסותרים יחד, שהוא דבר
כנגד המושכלות הראשונות שק' לשכל ללייר מליאותו. ולזה בעצמו הכתיב ג' כ'
הגשמות והסוירה מלחאמין בו, אמר וכשמרתם מלך לבפשותיכם כי לא ראייתם
כל תמונה ובר' פן שחיתון ועשייתם לכם פאל תמונת כל (דברים ד' ע"ז).
ואולם מה שאמר שהיא חסרה מלך התבליט שלא הזכירה ההלכה הנפשית,
זה אינו, כי כבר הזכירה לחכמים ברמז כמו שזכור במאמר הרביעי
בע"ה ית' (עיון ש"פ מ' ומ"א) ומה שלא ביארה זה ביאור רחב לפי שהתורה לא
יתנה לחכמים ולמשיכילים בלבד אבל לכל העם מקלה גדולים וקטנים חכמים
ועפאים. וראוי שיבואו בה דברים מובנים לכל וראויים שתבא האמונה בהם,
והדברים המושגים בהרגש לכל יותן בהם האמונה גדולה והדברים המושכלים
הבלתי מושגים בהרגש ובלתי מובנים אלא לחכמים לא יותן בהם האמונה כלל,
אבל יאמרו הסמוך כי מה שהוא בלתי מושג לחוש הוא דבר רחוק ושקר; ולזה
יעדה תורת משה דברים נשמיים בפירוש נראים לעין ומושגים לחוש לכל העם
מקלה, ודברים שכליים בלתי מושגים אלא למשיכילים ברמז כדי שיכירו כלם איש
איש כפי מדרגתו שעי' סתורם וישגו כל ההלכות הגשמיות והרוחניות כל זמן
שלא יגרוס החטא, ויהיה השגת הגשמיות שאין מדרך הטבע שיושגו, ראוי על
הנפשיות, וכבר היה מעיד על זה בלעם שלא היה מאומת ישראל והיה חכם גדול
ונביא ואמר תמות נפשי מות ישרים ותחי אחריתי כמוסו (במדבר כ"ג י"ד) שיראה
שמלך חכמתו או כבוהתו השיג יסוים לישראל אחרית ותקוה אחר תמות עד שקיה
בושא שאחר שימות תסוים לו אחרית ותקוה בישראל, לפי שהבין שהשגתה בעו' הו'
ראיה על תלחתו בעו' שב, וכל שכן שבחיות נסים מתמידים באומם שלא כדרך
מנחמו של עולם שהיא ראיה על ההלכה הנפשית בעו' שב, כמו שכל זמן בית ראשון

היתה הכבוהה כמלאת בישראל תמיד, ואף בבית שני שלח היתה שם כבוהה היו נענים פעמים בבת קיל והיו נסים אחרים מתמידים באומה כמו שתעשה הארץ בכל שנה שזית בשמיטה התבוהה לשלש השנים כמו שאמר ולויתו את ברכתי לכם בשנה הששית ועשת את התבוהה לשלש השנים (ויקרא כ"ה כ"א) וכמו שכלל שנת השמיטה שאמר הכתוב הקהל את העם האנשים והנשים והטף ויגדך אשר בשעריך וגו' (דברים ל"א י"ב) היו כלם עולים בהג הסוכות לשמוע את התורה ואמר הכתוב ולא יחמיד איש את ארצך בעלותך וכו' (שמות ל"ד כ"ד) ונסים אחרים מתמידים שהיו במקדש כמו שמנו אותם במסכת אבות ומסכת יומא קאמרו שהיו לשון של זמורה מלבין בכל שנה ביום הכפורים (דף ע"ל ע"א) ונסים אחרים שמנו אותם שם שהיו מתמידים באומה מה שלח כמלאך באומת הבורים אות מתמיד מורה על אמתת אמונתם ומה שיביאו ראיה מהלכת המקמינים באמונתם, אינה ראיה כלל, אחר שמלאכו קודם שניתנה תורת משה יותר מאלפים שנה שהיו כל האומות ע"ז וולתי יחודי סבולות כאבות ודומיות, ואע"כ היו כל האומות מלכות כל אחת ואחת במלכותה המיוחדת לה, והיו עומדות בשלום והשקט, ואף משניתנה תורה היו כל האומות ע"ז, וולתי ישראל, והיו מלכות כל אחת במלכותה, והיו הלכות כחריב וכבדכר ואלכסכר וקיותם מושלים על ישראל ראיה שהיה אמונתם טובה מאמונת ישראל. והן עוד היום הנוראים מורים שנת השמיטה היא כינוסית הנתיית ואינה קלסית ועם כל זה הם מלכות ומושלים בחלק גדול מן העולם; ואם כן יראה שאין הלכת האומה ראיה על טוב אמונתם; ואמנם הראיה על אמתת האמונה היא התמדת הנסים כמו שהיו מתמידים בישראל בהיותם יושבים על אדמתם מה שלח כמלאך כן למאמינים באמונת הבורים ולא באמונת השמעאלים, ומה שאמרו בהלכת הכפש בעוה"ב, על זה אנו דנין קם הוא כן קם לאו, ומה הראיה עליו:

ואולם

מה שאמר שהיה חסדו מלך היריה הנח זה שקר גמור הפך הקמת כי בכל השלשה החלקים שזכר שתקף התורה בהן היה שלמה בתכלית השלמות, אם בחלק המלות שבין האדם למקום והם שנקראות פירימוניאלי"ש. ר"ל מלות עבודות, הנח היה שלמה מאד, כי היה תלום בתפלה כמו שאמרו ועבדה את ה' אלהים ויבדך את לחמך ואת מיםך (שמות כ"ג כ"ה) שהעבודה הזאת היא התפלה בהכרח כמו שביארו רז"ל (ב"ק כ"ב ע"ב, ב"מ ק' ע"ב) וכמו שזכר במאמר הד' (פ' כ') בע"ה. והסורה על אהבת ה' ויראתו, אמרה ואהבת את ה' אלהיך (דברים ו' ה' ו"א ח') ויראת משטיך (ויקרא י"ג י"ד) קת ה' אלהיך תירא וקיותו תעבד (דברים ו' י"ג ו' כ'). ומה שאמר שהעבודות הם מזוקמות משריפת הכשר והחלב והדס הגה אם נאמר שלח כלעוו ישראל בקרבנות אלה על הכוונה השנית כדי להרחיקם מתקרבות ע"ז כמו שכתב הרמב"ם ז"ל (מ"ב חלק ג' פרה ל"ב) אין זו קשיא כלל, כי לא היתה הכוונה בקרבנות אלה לטהר כוונת הלב ולהרחיקם מתקרבות ע"ז, אמר ירמיה כי לא דברתי את אבותיכם ולא טויתם ביום הולאתי אותם מארץ מצרים על דברי עולה ויזבח כי אם את הדבר הזה טויתי אותם לאמר שמעו בקולי וגו' (ו' כ"ב וכו'), ואכל אף אם נאמר שהם בקרבנו חלק מהם שהיו נעשים על הכוונה הראשונה אם כדי להעיר לב החוטא או האדם כי הכבש או הב"ח שהוא שיעשה ממנו קרבן כבר היה חי וזיון כמותו והוא נשרף וכלה ולא כותר ממנו דבר, אם לא מה שהיה בו נחת רוח לפני ה', כן האדם יכלה על זה הדרך ולא יאחר ממנו דבר אם לא מלך הפעל שיעשה במה שיהיה בו נחת רוח לפני השם שאמר ונעשה רצונו שהוא היתרון שיש באדם על הבעלי חיים, ובוה

יתן

יתן אל לבו לעשות הטוב והישר בעיני ה' כדו שיהיה סבה אל קיום הנפש שהיא עיקר שלמות האדם. ואם שיהיה הקרבן כדי לקרב ולקשר הכחות העליונים עם התחתונים כמו שהיה דעת חכמי הקבלה מכל מקום אי אפשר לומר שלא יהיו העבודות הגונות אחר שהחוש היה מעיד שהדברים הם כיו כרזים אלל השם שהרי היה האש יורד מן השמים ואוכל על המזבח את העולה ואת החלבים שהרי ירדה האש למשה באהל מועד (ויקרא ט' כ"ד) ולשלמה בבית המקדש (ד"ה י"ג א' ג') ולדוד בגורן ארונה (ד"ה י' כ"א כ"ו) ולאליהו בהר סכרמל (מ"א י"ח ל"ח). ויהיה השכינה או רוח הקדש שורה בישראל על ידי הקרבנות, והיה הכהן מגיד העתידות באורים ותומים כמו שהעיד החוש על זק, מה שאין כן בכל קרבנותיהם כי לא נראה בהם מעולם אות אמת מתמיד וכיור ומפורסם לכל כמו שהיה בקרבנות. ומה שאומרים שיעיל לכפש הוא דבר שאין חשש מעיד עליו ולא תשכל מורס על כך, ועל כיוולא בזה אמרו הרואה לשקר ירחיק עדיו. ועוד כי מה שאומרים מקרבן הלחם והיון שהוא קרבן, אין הדבר כן, כי הלחם והיון אינם קרבן לאלהים, אבל לפי מה שהם אומרים הוא גוף אלהים, כי יאמרו שגוף יש' אשר בשמים גדול יותר מאד בשעורו וגדלו באל האבמה ומתלבש בלחם ויון עם כלות המאמר מפני הכבוד, איזה כומר שיהיה כנדיק וברשע, ונעשה הכל גוף אחד עם גופו של משיח הירד מן השמים בבגלתי זמן ואחר כלות הקבילה והשתיה יעלה אל השמים אל מקומו, וכן יעשה בכל כמה וכמה, וזה דעתם בקרבן הזה; ויש בזאת האמונה מן שהרחק אלל שכל האדם, ודבר שאי אפשר לשכל האנושי לקבלו ולא לזיירו, לפי שכל זה חולק על המושכלות הראשונות ועל המוחשיות; ראשונה כי לרף שיאמין שתהיה תנועה בבגלתי זמן מן המרחק אשר משמי השמים העליונים ומבטא הכבוד על הארץ; ועוד שימצא גוף אחד בשני מקומות או במקומות רבים מתחלפים כי גוף המשיח ימצא בבמות רבות מתחלפות כעת א', ועוד שיעלה וירד גוף המשיח מבלי שיקריע גוף השמים, אחר שהשמים אינם מקבלים הקריעה, ועוד כי יאמרו שהשגש והדם אשר נתחדש עתה מעלם הלחם והיון הבגלתי מוגבל הוא בעלמו גוף המשיח אשר היה מימי קדם, ולא יוסיף בזה ולא יגרע מכמות שהיה, ויביא זה אל האמת כניסת הגשמים זה בזה, וכל אלו הדברים מלבד שהם מכחישים המושכלות הראשונות הם מכחישים המוחש. כי יאמרו שהלחם והיון הנראה לעין אינו מזון ולא יזון את הבעלי חיים ולא האדם האוכלו, ואנחנו נראה שאם היה הלחם הנאכל והיון שיעור גדול יזון את האדם האוכלו ויעשה ממנו חלק אבר כמו שהוא בשאר לחם והיון; ועוד כי יאמרו שעלם הלחם והיון נהפך לגוף המשיח ושאריו המקרים עומדים בעלמם לא בכושף ושהענש והמרתה והסריח והמישש והקלות והסכות והקושי אשר נרגש בלחם אינם בלחם, כי הגשם חלף הלך לו בגוף המשיח, וכל אלו הדברים מה שאין השכל יכול לזייר אותם, ולא השם יכולה לדבר, ולא האוין יכולה לשמוע; ואם כן איך אפשר שתבא האמונה בזה וכיוולא בו שהרחיקה השכל ויבחישה החוש? ובעבור זה הסודי שהוא מורגל בדעות אמתיות בגלתי מבחישות המוחשיות ולא חולקות על המושכלות הראשונות מתורת משה, שהכל מודים בה שהיה אלהית וכינתה בפרסום גדול מששים רבוא, יקשה עליו להכריח שכלו להאמין בגלתי מובנים אלל השכל, כי איך יאמין אדם מה שלא יבין ולא ידע זיור מליאותו? **וכר** שכן שיקשה עליו להאמין בדברים שבאו בחזית יש' בראותו שהדבר אשר שמוחו עיקר ושורש לאמונתו והוא שישו היה המשיח כן דוד, אינו יודע אללם אם היה כן דוד ואם לאו; כי פ"א מאיוונג' ילו מאיעוין מוחס את יוסף בעלה של מרים או ארוסה לפי דבריהם לשלמה ודוד, ואומר עליו שהיה מורע המלוכה,

וכפ"ג מאיונג'לו לוקא קאמר עליו. שלא הוה מורע המלוכה ומיחס איתו לכתן בן דוד וזני הוהס'ס הוהס'ס קלל ליוסף והוהס'ס אומרים שמעולם לא ידע יוסף את מוריס לא קודם לידת יש"ו ולא אח"כ, ואע"פ שנמלך שם באיונג'לו מאטעיאן כי יוסף לא ידע את מוריס עד אשר ילדה את ישו שיראה שאחר הלידה ידעק, ונמלך שם גם כן כי יש"ו היו לו אחים (פ' י"ג) שורה על זה גם כן, והוהס'ס מפרשים כי אחיס ר"ל קרובים; וכן מה שאמר כי לא ידע יוסף את מוריס עד אשר ילדה את ישו מפרשים איתו כמו כי לא אעובדך עד אשר אס עשיתי את אשר דברתי לך (בראשית כ"ח ע"ו) וכמו שאנו מפרשים לא יסור שבט מיהודה ומחוקק מבין רגליו עד כי יבא שילה (שם מ"ט י') שפירושו אף אח"כ לא יסור. ולפי זה אין יחס יוסף מועיל לישו כלום, וימתיך נודע יחס מוריס? וכן הוהס'ס שווא בקי בספרי הקדש ורוקס שהכתובים שם מביאים באיונג'לו ובשאר ספרים לראיה לס, שאינם מורים על ראיותם כלל, אף ויכל להתאפק להאמין בדבריהם כמו שנוכר בפ"א למאטעיאן שיש"ו נולד מבתולה לקיים מה שאמר הנה העלמה הנה (ישעיהו ז' י"ד) והוא מפורסם וידוע לכל וידע ספר ואפילו לתיכונות של ב"ר שהפסוק הוהס'ס קאמר לאתן בבמו ת"ר שנה קודם יש"ו להורות על קברן מלכות ארם ומלכות ישראל וקיום מלכות יהודה ביד מלכי בית דוד, ואיך יחס לידת יש"ו מבתולה אית לאתן? וכן קאמר שם פ"ב למעיאן כי הוהס'ס הרג כל הזכרים הקטנים הנקראים אינואניטיס לקיים מ"ש רחל מבכה על בכיה (ירמיהו ל"א ע"ו), והדבר גלוי ומפורסם מענין הפרשה הוהס'ס שזו נקאמר על גלות ישראל בבית ראשון שאמר שם ושבו מארץ אויב, ושבו בניס לגבול, שמוע שמעתי אפרים מתבודד וכו' השיבני ואשובה (שם י"ו עד כ'); וכן פסוקים אחרים הוהס'ס בראיו באיונג'לו בשלף מה שחם ובהס'ס הכוונה שאמרו עליה במקומה. וכל זה ממה שירחיק האדם מלהאמין שגורת יש"ו תהוה אלחית, אכל ואמרו שהוהס'ס הכותית מאכזשים שלא היו בקיאים בספרי הקדש וכוונת הכתובים, ולא שמו לב שהכנת הכותית מאכזשים שלא היו בקיאים בספרי הקדש וכוונת הכתובים, ולא השפע האלקי נמלך לישראל ע"י הקרבות בזמן בית המקדש והשעבוד שלמה לה' ככל זמן ויכל מקום הוהס'ס קיום המלות ועשייתן:

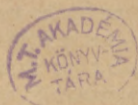
ואירם בחלוק מהמלות שבין אדם לחברו והוהס'ס שקראו יודיאליזם הנה תורת משה שלמה מוולתה מן הדתות, כי הוהס'ס תוהיר אהבת האכזשים, אמרה ואהבת לרעך כמוך (ויקרא י"ט י"ח) ותרחיק השנאת, לא תשנא את אחיך בלבדך (שם י"ט י"ז), ועל הגר אמרה ואהבתם את הגר (דברים י' י"ט) והוהס'ס שלא להוהס'ס איתו אמרה עמך ישב בקרבך במקום אשר יבחר באחד שערך בטוב לו לא חוננו (שם כ"ג י"ז) ולא בר דוק בלבד אלא אפילו על תושב שאינו עובד ע"א, וכן זוה להס'סויתו אמרה לגר אשר בשעריך תתננה ואכלת (שם י"ד כ) וזוה גר תושב שמתר לאכול נבלות, ולא תתיר הרבית אלא מן הנכרי העע"א כאמרה לנכרי תשיך (שם כ"ג כ"ח) וזוה העע"א ואינו רוה"ל לקיים ז' מלות בני נח כבר תושב גופו מותר כפי הסכמת כל הדתות, ואפילו הפילוסופים מתירים דמו, ואמרו הרנו למי שאין לו דת, וכן תוהיר התורה על עע"א לא תחיה כל נשמה (שם כ"ע ז'), ואס גופו מותר כ"ש ממנו, כי העע"א ראוי להרגו ולא לחמול עליו, ובשאר המשפטים הוהס'ס שלמה יותר משאר התורות, כי הוהס'ס תשער העוכסין הרואין כפי סמרי; כמו שכתבו בפרק הקודם לוס בעונש הנוכח ממון, וכדיכי הוהס'ס תרולת בשגס, לפי שיש שוגג קרוב למוד התירו דמו לגואל הדם כדו שיהוה אדם נזקר בוס יותר מדאי. וראוה לדבר זה שאס הוהס'ס תרולת אנוס כסריותו אפילו גלות אינו חייב, וגואל הדם נחרג עליו, כמו אדם ורק אכן וס'א"א הוהס'ס ראשו וקבלת; ומה שחלה הכתוב חזרתו

חזרתו במיתת הכהן הגדול כבר פירשו רז"ל (מכות י"א ע"א, י"ב ע"ב, זבחים קט"ז ע"א) טעם הדבר, ואמרו כי לכך נתלה דבר זה בחייו של כהן גדול כדי שיהא זהיר לבקש רחמים על בני דורו שלא יארע תקלה בהם, ועוד שדרך חלדיקים לסבול עונש ויסורים בעבור הטמון החטאים כנפשותם שכן מליכו ביחזקאל הנביא שאמר לו ה' ית' שיצב על דרו (ד' ד') ויסבול יסורין לשאת עליו עון בית ישראל, ועל כן אין להפלא אם יהיה הכהן נענש בעון העם, אבל יש להפלא הפלא ופלא על האומר שהמשפטים שבאו בתורת משה עם היותה אלקית הם חסרים וחסיו כשלמים בתורת יש"ה שהרי בתורת יש"ו אין בה משפטים בין אדם לחברו וכל הנזכרים מתנהגים כמשפטיהם על פי מה שסדרו חכמיהם, אם במלות הקיסר או במלות האפיפיור, ואף יעלה על הדעת שהמשפטים המיוחדים בשיקול הדעת מאנשים חכמים ושלמו חסרון המשפטים שבאו בתורת משה עם היותה אלקית? ואפי' היו מונחים מן האפוסטולים לא היה אפשר להם לתקן משפטי תורת משה אחר שאין דבר זה תלוי באמונה, וכ"ש שאין ראוי לשום אדם לתקן אלא מה שהוא נודע אללו, ולפי הנראה השלוחים הנזכרים לא היו בקיאים בתורת משה שהרי נזכר בפ' מספר הקטום אפוסטולורוס כי אשטיפן אמר כי יוסף הביא יעקב אביו למצרים שבטעים וחמס כפשות, וימת יעקב ואבותינו ונקברו בשכם במערה אשר קנה אברהם בכסף מבני חמור בן שכם וכל זה הפך מה שכתוב בתורה בפירוש בס' בראשית; כפר ויגש מונה בפרט כל הנפשות שבאו עם יעקב למצרים ועם יוסף ובניו לא היו יותר משבעים, כדכתיב בשבטים נפש ירדו אבותיך למצרים (דברים בן) ; גם המערה אשר קנה אברהם בחברון היא ולא בשכם, ולא קנאה מבני חמור בן שכם (מ"מ אבי שכם ל"ב) אלא מאת עפרון החתי כמו שזכר בני' (בראשית כ"ב) . וכן בפ' י"ג שם אמר פאולוס כי יש' שמו מלך לשמואל ונתן להם בן קיש איש ימיני שמלך מ' שנה והכתוב הוא בהפך שלא מלך אלא שלשה או ארבע' שנים (עיון פי דין יחזק לשמואל א' י"ג והקדמתו לס' מלכים) ואין להם מענה בכל זה לומר שהיהודים זייפו הכתובים כי אין בזה דבר מעלה ולא מוריד באמונה, ואם כן יראה שלא היו בקיאים ברברי תורה ונביאים . ואף אם נניח כי כפי דבריהם היו האפוסטולוס רשאים לשנות המשפטים מי כתן רשות לאפיפיור לשנות מלות שבת שאיננה מן המשפטים? ובירידת המן נראה אף אמת שיום השבת עלמו קדוש בכח אלקי לא מדד המכותם בלבד בהנחת הנימוסיות, וע"כ אמר הכתוב ראו כי ה' נתן לכם השבת (שמות י"ו כ"ט) כלומר כי בהיות המן יורד בו' ימי השבוע ולא ביום השבת והיותו יורד בשש' לחם יומים הוא אף מורה על קדושת השבת בעלמנו ושהיא מאת ה' מן השמים וכל זה א"ל לשום אדם לבעלו וכ"ש שהיא א' מי' הדברות והיא מלוא שקיימוה ישו וכל תלמידיו ואחר מות ישו כמו ת"ק שנה, שנה איתה אפיפיור ולוה לשמור במקום יום השבת יום א', וסרי השבת היא היא אף כיכר במן שהורה על קדושתו, ולא היה בו שום חסרון, ושהרי הוא מי' הדברות, שם מודים שאין בהן שום חסרון, אבל נראה שכוונת כלם היא לעקור תורת משה מסבת עצמם בלי שום טענה כלל, שהרי לא ז"ו על זה לא ישו ולא תלמידיו וע"כ הוא מכוון שאין טענת חסרון שטען כנגד המשפטים האמתיים שבאו בתורת משה מספקת לבעל אותם כלל .

ואולם בחלק השלישי והוא חלק המלות המדויות, והם שקראם מוראליש, שאמר שהיא חסרה מדד שתורת משה לא הוסיפה אלא על כשרון המעשה ולא על עהרת הלב, וזו הפך האמת שהרי אמרה ומלתם את עולת לבבכם (דברי' י' י"ו) ואהבת את ה' אלהיך בכל לבבך וכו' (ש"ו ה') ואהבת לרעך כמוך (ויקר' י"ט)

י'ט י'ד) לא תקום ולא תטור את בני עמך (שם) ומה שזוהה על כשרון המעשה
הוא לפי שאין טהרה הלב נחשב אם לא יסכים עמו המעשה, והעיקר בוכה הלב,
אמר דוד לב טהור ברא לי אלהים (תהלים כ"א י"ב) וכיוצא בזה הרבה מסיפור
נמצא שתורת משה שלמה בכל מיני השלמות הפך מה שחשב הכולרי הוא, וכבר
רמז דוד ע"ז בקצרה כששבת אותה מלד ד' סבותיה אמר תורת ה' תמימה
משיבת נפש (שם י"ט ח'), הנה באמרו תורה רמז על הסכה החמרת, ואמר שהיא
תורה כלומר שכל ספור וספור שבה בספורי זכרות נח ולוט ודומיהן כלם נכתבו
בה לתת דת והישרה והנהגה מה, לא זולת זה כלל; ובאמרו תורת ה' רמז על
שלמותה מלד הפועל, כלומר כי אחר שהפועל הוא הש"י א"ל שיהיה בה שום חסרון
מן החסרונות שאפשר שיפלו בדת האנושית; ובאמרו תמימה רמז אל השלמות
אשר מלד לזרחה; ובאמרו משיבת נפש רמז אל השלמות אשר מלד התכלית שהיא
השללחה הנפשית, ומשיבת נפש הוא כמאמר שלמה וחרוה תשוב אל האלהים אשר
כתבה (קהלת י"ב ו'); ובכאן טעה גירולאמו המעתיק לכוזרים שהעתיק תמימה
בלתי בעלת מוס (immaculata) ועשה כן כדי שלא ליחס לתורה משה שהיא
שלמה, כדי שיאמר שהיא חסרה ושתורת ישו השלימה אותה, וזה אינו, כי פירוש
תמימה בהכרח שלמה, שהרי בפרה אדומה (במדבר י"ט ב') נאמר תמימה, ואע"פ
כן הולך לומר שאין בה מוס, שיראה כי תמימה דבר אחר, ואין בה מוס דבר אחר,
כבר פירשו ר"ל כי תמימה ר"ל שלמה באדמימות, (פרה פ"ב) וזה יורה כי פירוש
תמימה בכל מקום שלמה בתכלית השלמות שאפשר באותו המין. ואחר שתאר אותה
כשוא שלמה מלד הורה באמרו תמימה וזכר ג"כ השלמות מלד התכלית באמרו
משיבת נפש, וזכר ג"כ שהפועל הוא הש"י, שהוא פועל שלם, ושהחומר הוא התורה,
ר"ל הנהגה והישרה מה נכתב שהיא מסולקת מכל החסרונות ושהיא שלמה בכל
מיני השלמות, והנה שלמה בוכה הפרק הזה:

ת"ו ש"ל ב"ע

B

222.